BUMERÁNG

Újabb adalékok a Sértő-vitához

Szerkesztette:
Dobszay Károly

MAGYAR REZERVÁTUM
1997

BUMERÁNG

Újabb adalékok a Sértő-vitához

Szerkesztette:

Dobszay Károly

MAGYAR REZERVÁTUM
1997

AZ IGAZSÁG

- AKÁR LETAGADJÁK, AKÁR MEGHAMISÍTJÁK, AKÁR ELHALLGATJÁK -

IGAZSÁG MARAD!

BUMERÁNG

avagy egy „kipusztulóban lévő nyilas ősbölény“ vallomása

Álmomban sem gondoltam volna, hogy egyszer úgy elhíresülök, hogy egy otthoni neves folyóiratunk két egymásután következő számában is szükségesnek látja foglalkozni személyemmel. Ezt a kitüntetett figyelmet annak köszönhetem, hogy bele mertem szólni a magukat hovatovább már *„szent tehenneknek“* képzelő kizárólagos szakértők dolgába, a *Püski Kiadó* által tavaly Karácsonyra megjelentetett Sértő Kálmán kötettel kapcsolatban. Irásom, melynek lényege, hogy a Püski kiadás nem más, mint a szerkesztő Medvigy Endre szubjektív szelektálásának köszönhetően világra hozott torzszülött, de semmi képpen sem a valódi, teljes és hiteles Sértő Kálmán életművét bemutató összeállítás. Kritikám eredetileg a *Magyarok Vasárnapja* részére készült és ott is jelent meg ez év február végén és március elején két folytatásban. Később a *Magyar Rezervátum* kiadásában, fényképekkel és versekkel illusztrálva, brossúra formájában is terjesztve lett, majd legutóbb a *Hunnia* májusi száma közölte egy rövidített változatát. Ennyit az előzményekről.

A *Havi Magyar Fórum* júliusi számában Czegő Zoltán veszi szemügyre párhuzamosan a *Püski Kiadó* Sértő-válogatását és a kötet hiányosságait, ferdítéseit felvető kritikámat. Irása, bár nem fukarkodik a neves kiadó dicséretével és a címemre szóló elmarasztalásokkal - főleg a stílusommal kapcsolatban - végig a tárgyilagosság határain belül marad, sőt - talán akaratán kivül - megállapításaival csak alátámasztja álláspontom helyességét.

Aztán végre megszólal Medvigy Endre nép-nemzeti, harmadikutas irodalomtörténész elvtárs-úr is, hogy merészségemért kellően megleckéztessen. A *Havi Magyar Fórum* augusztusi számában ***„Sértő Kálmán és a magyar igazság védelmében, a nyilas áfium ellen“*** cím alatt öt teljes oldalon szedi darabokra „rágalmaimat“. Írása - ahogy azt egy komoly irodalomtörténésztől elvárhatjuk - tudományosan megalapozott, nyelvezetében pallérozott, tárgyilagossága vitán felül áll, a stilusa pedig egyszerűen felűlmúlhatatlan.

Eddig úgy tudtam, hogy Klár Zoltán, a szépemlékű szerkesztő úr, Sértő Kálmán egyik korai „pártfogója“ még a hatvanas évek végén elhalálozott New York-ban. Hiányát azóta is éreztük. De most feltámadott! Legalábbis a szelleme. Mert olyan kultúrált nyilasellenes kirohanásokat és leleplezéseket, amilyen Medvigy Endre írása is, utoljára *„Az Ember“* című, liberálisok között csak irodalmi gyöngyszemnek nevezett egykori „humánus“ orgánumban olvashattunk. A kitűnő irodalomtörténész Sértővel kapcsolatos kutatásai során valószínűleg a kelleténél hosszabb ideig ragadt le Klár Zoltán korábbi remekművénél, a *Társadalmunk* című „liberális pletykalapnál“, és ennek tudható be, hogy teljesen azonosulni tudott a *„Nagy Előd“* szellemiségével.

Bár személyemmel, életútammal és világnézeti meggyőződésemmel kapcsolatban felbecsülhetetlen értékű kutatásokat végzett, s azok eredményeit önzetlenül az olvasókkal is megosztotta, Medvigy úr személyeskedő sziporkázásaira természetesen nem óhajtok kitérni, de módfelett kiváncsi volnék, hogy ezt a stílust Czegő Zoltán vajon melyik kategóriába sorolja?

Mielőtt a *Püski Kiadó* Sértő-válogatásával kapcsolatos „rágalmaimat“ közelebbről is megvizsgálnánk, szükségesnek látok tisztázni néhány dolgot, amelyek nem tartoztak közvetlenül a vita tárgyához, de - hogy tisztán lásson az olvasó - elengedhetetlen a velük való foglalkozás.

Medvigy úr szinvonalas írását többször is átolvasva, kénytelen vagyok arra a meggyőződésre jutni, hogy itt mindenekelőtt egy komoly pszichiátriai esettel állunk szembe. Mással ugyanis nem magyarázható, hogy egy neves irodalomtörténész szinte teljesen kivetkőzve magából dúl-fúl és csapkod jobbra-ballra, arra sem ügyelve, hogy végül a saját csapdájába esik. Medvigy urat nagyon felbőszítettem. Nem is elsősorban a Sértő-válogatásával kapcsolatos „útszéli“ kritikámmal, hanem azzal a puszta ténnyel, hogy rajta kivül más is ismerheti Sértő Kálmán életét, sőt olyan részleteket is, amelyeket Medvigy úr sohasem talált volna meg, mégha száz évig is bújta volna a különböző könyvtárakat. Szegény Medvigy Endre, biztosan egy világ omlott össze benne.

Rögtön az elején van egy rossz hírem számára. Régi tulajdonságom (valószínűleg nyilas csökevény), hogy nem szoktam pl. felnyitogatni autók motorháztetejét és turkálni benne, mert nem értek hozzá! Sőt nagyon sok más dologhoz sem értek. „Nobody’s perfect.“ Ezeket a dolgokat meghagyom azoknak, akik értenek hozzá. Ha valamibe mégis belenyulok, akkor azt azért teszem, mert biztosan megvan hozzá a háttérismeretem. Köszönettel nyugtázom jótanácsait, hogy hol mit kellene ebben a témakörben még

beszereznem és elolvasnom. Tanácsát azonban két okból sem fogadhatom meg: egyrészt ebben a korban már nem szivesen kószálok fölöslegesen, másrészt a kérdéses anyag áttekintéséhez néhány lépés is elegendő. Ott fekszik minden az íróasztalomon. Sértő összes kiadott verseskötetétől kezdve a korabeli lapok évfolyamain keresztül olyan dokumentumokig, amelyekről Medvigy úr álmodni sem merne. Méghozzá eredetiben! Medvigy úrnak a Gellért Vilmos által írt Sértő életrajz egyik olyan példánya kerülhetett a kezébe, amelyből valaki előzőleg már kitépte a képeket, különben rájöhetett volna, hogy innen reprodukáltam őket a *Magyar Rezervátum* kiadásához. Ezek a szemtelen nyilasok! Mi mindent ki nem csempésztek az országból. És ami Medvigy úr részére még szomorúbb: végül minden hozzám került! Mert mialatt ő a könyvtárakat járta, megvallom, én sem henyéltem. De korántsem volt olyan könnyű dolgom az anyaggyűjtéssel, mint neki. Ismereteim szerint ő már a nyolcvanas évek elején bejáratos volt olyan helyekre, ahol a nagyközönség elől mind a mai napig hozzáférhetetlen kiadványokat őrizték. Feltenném a kérdést: vajon kiknek volt ez annakidején megengedve? Egyszerű földi halandónak biztosan nem. Ehhez már komoly elkötelezett vagy kiválasztott tulajdonságokkal kellett rendelkeznie az illetőnek. S hogy Medvigy úr esetében nem járok túl messze az igazságtól, azt fényesen bizonyítja az a bolsevista emlőkön nevelkedett szellemiségű hangvétel, amit velem szembe - feledve, hogy már 1997-et írunk és nem 1946-ot - magának megenged. A legfurcsább talán mégis csak az a körülmény, hogy mindehhez egy olyan folyóirat nyújt számára öt teljes oldalt, amely magát a nemzeti gondolat legradikálisabb képviselőjének álruhájában próbálja áruba bocsátani. Hogyan lehetséges ez? Csakis úgy, hogy itt valami nem az, aminek látszik! Hagyjuk már végre ezt a nép-nemzeti, harmadikutas elvetélt maszlagot, melynek jeles képviselői közül a múltban nem kevesen tartoztak - talán akaratukon kivül, de mindenképpen mint *„Lenin-féle hasznos hülyék“* - Magyarország háború utáni bolsevizálásának a szekértolói táborába, hogy későbbi hőstetteikről ne is beszéljek. Jelenlegi vezérük pedig, aki már minden irányba földig rombolta saját szavahihetőségét, nyugodtan és joggal nevezhetné magát akár III/ harmadik utasnak is. Ennyit erről.

Legnagyobb sajnálatomra a kanadai *Sértő Kálmán Emlékbizottság* kiadásában 1982-ben megjelentetett *„Utolsó roham“* cimű versesfüzet szerkesztésében nem vettem részt, s így az abban előforduló csonkitások (melyeket magam is elismerek) okaira nem tudok válaszolni, de feltételezem, hogy a szerkesztők bizonyos várható kellemetlenségek elkerülése miatt

(Még Kanadában is!) folyamodtak ehhez az általam egyáltalán nem helyeselt módszerhez. Már csak azért sem, mert a későbbiekben előfordult, hogy néhány lap - mivel más forrás valószínűleg nem állt rendelkezésükre - ebből a füzetből vett át verseket, azoknak hiányosságaival együtt. Ebben az ügyben tehát téves címre küldte Medvigy úr a dörgedelmeit.

Más a helyzet az általam 1986-ban kiadott *„Sértő Kálmán versei"* címet viselő, szegényes kiállítású füzettel kapcsolatban. Őszintén szólva nem nagyon büszkélkedem ezzel a kiadással, de mentségemre legyen mondva, hogy ott és akkor csak egy ilyen, egyszerű eszközökkel sokszorosított kiadásra volt lehetőség. Azt is készségesen elismerem, hogy a Medvigy úr által emlitett négy vers közül háromból nyomtatástecnikai hibából valóban lemaradt a vége, amit magam is észleltem, de akkor már az 500 példányból álló teljes széria ki volt nyomtatva. Tudatos csonkításról azonban szó sem lehet, mert az emlitett versek tartalmát nézve erre egyáltalán semmi szükség nem volt. A „testvéri összefogással" feltételezett szerkesztéssel ellentétben ez a füzet egyszemélyes vállalkozás volt a részemről.

Ami a *„Kivánság"* című verset illeti, úgyhiszem még a tévedhetetlen Medvigy úrnak is szolgálhatok némi újdonsággal. A vers születésének valódi története pont forditva igaz, mint ahogy azt ő magabiztosan kilogikázni hitte. (Hogy is állunk Háry Jánossal?) Mint a legtöbb költőnek, így Sértő Kálmánnak is vannak olyan versei, melyeket több verzióban is megírt. Ezt Medvigy úr, a költő életművének ismeretében természetesen ugyanolyan jól tudja, mint én. A *„Kivánság"* cimű verset (igenis ezzel a címmel!) Sértő eredetileg 1938 szeptember 19-én írta. Csak utána bővitette ki még két versszakkal, ami aztán az *Összetartás* szeptember 25-i számában *„Bizonytalan napok"* címmel meg is jelent. Az eredeti *„Kívánság-kézirat"* a költő barátjának, Kovács Laci *„rikkancskirálynak"* a birtokába került, aki a háború után több más Sértővel kapcsolatos dokumentum mellett ezt a „kéziratot" is magával hozta nyugatra. Tőle került később Fialához, aki gondoskodott róla, hogy 1960-ban a HIDFŐ kiadásában megjelent TRIANONI ALMANACH-ba is bekerüljön. Hogy Fiala miért ezt a verziót választotta és nem a hoszszabb *„Bizonytalan napok"* címűt, amelyet annakidején közölt az Összetartásban, az egyedül az ő titka marad. Az 1943-as vaskos kötetből a megváltozott időkre hivatkozva, tudatosan hagyták ki ezt a verset a szerkesztők, nem pedig feledékenységből.

Ha már szóba került ez a több mint 700 oldalas kötet, ami *„Sértő Kálmán versei"* címmel és nem, mint Medvigy úr említi, *„összes"* verseiként látott

Kívánság

Kovács Laci komámhoz,
a rikkancskirályhoz

Ott egyem meg a harcmezőn
az utolsó komisz kenyerem,
de ne legyen többé a hazám
akkora, mint a tenyerem.
Ha elbukom, hát volt értelme,
védtem egy kócos szeretőt,
lábhoz tett fegyverrel állok meg,
hősen, az Úristen előtt...

Bizonytalanok most az órák,
titokba burkolt holnapok,
de gyűlölöm a satnya várást,
indulni inkább kész vagyok!
Puskám csövébe virágszálat
tűz majd egy kis magyar lány,
és csillagokkal lüktet szíve
utánam őszi éjszakán...

38/IX 13

Szeretettel:
Sértő Kálmán
csontcsillagos baka

napvilágot, megint szerencséje a neves irodalomtörénésznek, hogy állításait kevesen tudják ellenőrizni. Én azonban ezen kevesek közé tartozom, mivel az emlitett könyv itt fekszik előttem. Akárhogy is forgatom, az én példányomból nem hiányoznak az általa hiányolt ún. „népies ihletésű“ versek, éppúgy, mint a kezdeti korszakának termései, vagy pedig a nem jobboldali lapokban megjelent költeményei, beleértve a Püski Sándor által kiadott *„Gyászjelentés“* anyagát is, annak ellenére, hogy a szerkesztő Gellért Vilmos és az előszót író Fiala Ferenc külön-külön is kihangsúlyozták: *a gyűjtemény nem teljes*. Az pedig valószínűleg a szerkesztő pártatlanságának javára írható, hogy a „nyilas lapokban“ megjelent Sértő versek mindegyikét sem vette föl a kötetbe, nem feledékenységből, hanem szerénységből. Nagy csodálkozásomra megtalálható azonban a 405-ik oldalon a Medvigy úr által előszeretettel idézett és a *„homokos nyilas grófot“* kifigurázó *„Komoly Lüke Árpád levél“* című korai Sértő vers is, bizonyítva, hogy a nyilasok milyen keményen szelektáltak. Akármennyire is szeretné Medvigy úr bizonygatni, az 1943-as *Centrum* kiadás nem nyilas válogatás, hanem a versek skáláját és a kötet terjedelmét tekintve az eddig megjelent legjobb és legtárgyilagosabb összeállítás, ami valóban átfogó képet ad Sértő költői életművéről.

Kettőnk vitájának lényegére, vagyis kritikámnak fő megállapításaira emigyen reagál a bokorból kiugrasztott irodalomtörténész: „A Püski Kiadónál megjelent *Hírért megszenvedtem* című kötetet (...) a teljes életmű ismeretében, fütyülve a nyilasokra, harmadikutas, népi szemléletben szerkesztettem.“ Ez már beszéd! Medvigy úr elbűvölve a harmadikutas, népi szemlélettől, nem a nyilasokra, hanem Sértő Kálmán életművére fütyülve szerkesztgetett, önkényesen kihagyva mindent, ami neki nem volt szájaízére. Persze ez a szerkesztési mód sem medvigyi-találmány. Jó példával jártak már előtte az elvtársak, akik az ötvenes években csodálatos kommunista szemléletben szerkesztett Petőfi, Ady és József Attila kötetekkel örvendeztették meg az olvasókat. Nem is szóltam volna egy szót sem, ha a kötet mondjuk a következő címmel jelenik meg: *Medvigy Endre kedvenc Sértő versei és írásai*. Mert ne nézzük már annyira hülyének az olvasókat, hogy ne tudnák eldönteni - egy valóban teljes anyag ismeretében - hogy bizonyos versek tetszenek-e, vagy sem. Azt mindenesetre érzékeltem, hogy Medvigy úrnak nagyon kényes az ízlése Sértővel kapcsolatban. Némely írásáról és verséről - saját bevallása szerint - kimondhatatlanúl lesúlytó a véleménye. Akkor meg mi a csudának nem keres valaki mást, szalonképesebbet Sértő Kálmánnál, ha már mindenképpen kutatni akar? Ajánlanám például Révai

(Léderer) József fiatalkori gyöngyszemeit tanulmányozásra, aki Sértő egyeseket nagyon is sértő „házmesteri ideológiájával“ ellentétben ilyen mindenkinek tetszetős sorokkal büszkélkedhetik: *„Dögölj meg anyám, dögölj meg apám, dögölj meg első tanítóm...“*

Medvigy úr többek között engem vádol meg csúsztatással, miközben a „felejtésre méltó“ *Utolsó roham* című „közízlést-Sértő-versből“ egy szövegkörnyezetéből kiragadott sorral („... még csecsszopóknak sem kegyelmezünk...“) próbálja elrettenteni az olvasót, leszögezve, hogy ennek a versnek a magyarsághoz semmi köze és „ilyen alantas gondolatokhoz csak a német megszállókkal együttműködő nyilas kollaboránsoknak lehet köze“. Nesze neked Sértő Kálmán! Hiába haltál meg már 1941-ben, Medvigy Endre jóvoltából belőled is német megszállókkal együttműködő kollaboráns lett. Kegyelmes volt hozzád az Isten. Örülj neki, hogy a többiekkel együtt nem a „demokratikus népbíráskodás“ igazságos akasztófáján végezted, attól függetlenül, hogy az *Utolsó roham* kimondottan a trianoni országcsonkítás által kiprovokált irredenta indíttatású versek kategóriájába tartozik.

Az *„Így van ez kérem... (Március 15-re)“* című ünnepi Sértő verset kritikám brossúra kiadásának a függelékben közöltem néhány más versével együtt, mindenfajta különösebb „nyilas indíttatású“ szándék nélkül, csupán izelítőt adva a Püski kiadás hiányosságaiból. A verset Sértő *Esett a hó* című, 1939-ben megjelent kötetéből vettem, ahol ugyanúgy szerepel mint nálam. Mivel akkor még élt a költő és közreműködött a kötet szerkesztésében, feltételezhető, hogy egyetértett ezzel a verzióval. Vagy talán meg kellett volna kérdeznie a nép-nemzeti harmadikutas urakat, hogy kihagyhat-e egy versszakot a saját verséből?

Árulja el már végre a tárgyilagos irodalomtörténész, hogy a *Köpönyegfordítás* című Sértő írás vajon mitől „nemzetiszocialista szemléletű, házmesterszintű ideológia“? Talán csak nem attól, hogy vele ellentétben, kritikám során én kiadósan is idéztem belőle? Mert ezzel a gondolkodással például Csurka István minden harmadik írását is nyugodtan ebbe a kategóriába sorolhatjuk.

A Társadalmunkban közölt *„Napló“*-val és az általam felvetett *„igazi napló“*-val kapcsolatban adjuk át most a szót Fiala Ferencnek, a kortársnak, akit talán kicsivel szorosabb kapcsolat fűzött Sértő Kálmánhoz, mint engem vagy Medvigy urat, s aki szellemi hagyatékát képező, kiadásra váró emlékirataiban eléggé részletesen kitér a költővel kapcsolatos emlékeire, sőt a nyolcvanas évek derekán hangszallagra rögzített visszaemlékezéseiben is

bőséges időt szentelt erre a témára:

„ ...Egyik alkalommal, mikor a verseit és írásait már rendszeresen hoztuk a lapban, de még a kezdeti időkben lehetett, Sértőt pillantottam meg az *Összetartás* szerkesztőségében. Feltűnően korai volt ez a látogatás, nem az ő ideje.

- Jó reggelt Kálmán, verset hozott? - kérdeztem megállítva a céltalanul és félszegen ide oda pislogó költőt.

- Nem, csak erre hozott az utam és gondoltam benézek. - volt a válasz. Rögtön tudtam, hogy pénzre van szüksége, ezért intézkedtem, hogy írjanak ki neki egy csekket húsz pengőről.

- Aztán hozza ám azokat a verseket - mondtam búcsúzóul, de éreztem, hogy valami nyomja még a lelkét.

- Na, jöjjön Kálmán, szívjunk el egy cigarettát - invitáltam a szobámba, hogy nyugodtan beszélgethessünk.

- Szerkesztő úr, maga mindig jó volt hozzám... elárulok magának valamit. Bár tudom, hogy sok miegymás a bögyükben volt, soha nem piszkáltak a múltbéli dógaimért. Szerkesztő úr... azt a naplót tulajdonképpen nem is én írtam. Legalábbis ahogy végül megjelent. Sokan csiszoltak, javítottak rajta. Klárnak megvoltak erre a maga emberei. Ez kell az olvasóknak - mondták - te csak ne törődj semmivel! Az egész ország rajongani fog érted! Hozd csak továbbra is az alapanyagot, mi majd finomítunk rajta. Így is történt... Mikor Sólyom Janka pert indított, akkor kezdtem először gondolkodni... De most visszavágok! Itt van a naplóm... az igazi!

Belsőzsebéből gyűrött iratcsomót húzott elő és kipirult arccal, szinte megszállottként suttogta maga elé:

- Most leszámolok velük... leszámolok a Klárral! Nem felejti el... amig él...

- Nyugalom, Kálmán! - mondtam és már lapoztam is a szamárfüles kéziratot.

Bár prózai írásai, cikkei, melyek az *„Apróságok“* című rovatunkban jelentek meg hétről-hétre, nem voltak soha indulatoktól mentesek, ez az „ellen napló“ első betekintésre is telítve volt túlzottan személyeskedő, néha durva sértéseket sem nélkülöző passzusokkal.

- Ezt a naplót mi nem hozzuk le, Kálmán! Már az elején megmondtam magának, ha személyes ügye van Klárral, azt intézzék el másképp. Mi mást várunk magától. Jöjjön vissza délután, addig átnézem az anyagot, mert

látom, hogy van azért benne használható dolog is.

Így is lett. Amikor délután Kovács Laci kiséretében újra beállított, már érződött rajta a húsz pengő hatása. Halkan dudorászott és minden vonakodás nélkül beleegyezett, hogy az általam megjelölt részeket - néhol kibővítve vagy átjavítva - önálló írásként fogjuk közölni.

Ezek, az eredetileg naplónak készült kéziratból kiemelt témák alkották később több Sértő-cikk vázát, sőt az első nálunk megjelent verseskötetének, az *„Esett a hó“* előszavának főbb részeit is.

A naplóírást tudtommal ezzel végleg kiverte a fejéből. Legalábbis nem esett róla több szó közöttünk...“

Eddig az idézet. Mivel Medvigy úr szerfölött gyanakvó természetű és szeret utánajárni mindennek, tájékoztatom, hogy a *„naplóval“* és az *„ellen naplóval“* kapcsolatos ismereteit Fiala már többször is publikálta különböző Sértővel kapcsolatos visszaemlékezései alkalmával, többek között a Hidfő 1958 július 10-i számában.

Természetesen senki sem várja el, hogy a medvigyi értékrendszerben a *„nyilas Fiala“* bármilyen ranglistára felkerüljön. Főleg olyan nevekkel kapcsolatban, akik teljesen más vonalon tevékenykedtek. A tárgyilagosság azonban megkivánja, hogy Sértőhöz való viszonyát a tényeknek megfelelően tárjuk az olvasó elé.

És ezzel eljutottunk Medvigy Endre írásának csúcspontjához, a *Sértő-végrendelet* „64 nagyfröccsös érvénytelenségéhez“. Úgy hiszem, ezzel az állításával még az ugyancsak nagy felkészültségű kollégáján, Dr. Gosztonyi Péter történészen is túltesz, aki pedig a *Demokrata* ez évi 3-ik számában a magyarországi zsidók kárpótlásával kapcsolatban badarságok állításával elég magasra helyezte a mércét. Most nézzünk el attól, hogy nincs a világon olyan értelmes ember, aki *„sánta Gizi“* nyilatkozatát komolyan venné, és játszadozzunk el a gondolattal: vajon a filoszemita hangulatú verseinek írásakor, vagy a híres *Napló* papírravetésekor hány nagyfröccs volt a költőben? És különben is, nem kellene véletlenül a köztudottan erősen fröccsözgető Sértő Kálmán egész életművét érvénytelennek nyilvánítani? Itt én inkább egyetlen kérdéssel zárnám le a vitát: vajon hány nagyfröccsöt vagy inkább töményet igértek az alkoholizmus terén még talán Sértőn is túltevő egykori élettársnak, Gizikének ezért a nyilatkozatért?

De ha már vizsgálódunk, akkor azt is illő megemlíteni, hogy a *„végrendelet“* nem egy önálló dokumentum, hanem egy hét oldalat betöltő, kézzel

írott vallomás befejező szakasza. Ezt a tényt Medvigy úr megint nem tartotta célszerűnek megosztani az olvasókkal, mert ebből megtudhattuk volna, hogyan is viszonyult tulajdonképpen a költő az eldobni szándékozott nyilaskereszthez. Idézzünk most ebből az írásból, amelyet a költő 1941 május 21-én vetett papírra. Nyomtatásban a *Magyarság Útja* 1941 május 23-i számában jelent meg és dacolva a „64 nagyfröccsel“, elég világosan fogalmaz:

„Úgy hiszem, hogy a városban született emberek is láttak már életükben olyan faliórát, amelynek felhuzása után az úgy nevezett „sétálóját“ kell el indítani, hogy az óra járjon. Huszonöt-harminc évvel ez előtt a városban is a sétálós óra volt a divat, hosszú tornyos szekrényben ketyegett - pityegett a falon, s a rézsétáló monoton ütemmel lengett jobbra és balra...

Ma már alig lehet sétálós órát látni, de annál több olyan embert, akinek a szemei, az óvatos, a bizonytalanul tapogatódzó szemgolyói úgy járnak jobbra és balra, mint a hajdani sétálós óra sétálója a multban. Ezek az emberek azok, akiknek nincsen nyílegyenes politikai meggyőződésük, itt is szeretnének lenni, meg amott is, de ott ahol legjobb, minden áldozathozatal nélkül...

A minap találkoztam egy órasétálóhoz hasonló szemű ismerősömmel, aki már az összes politikai pártokat végig járta, hetven féle pártjelvényt viselt az utóbbi évben, de most jelvény nélkül jár, lebeg, mint Mohamed koporsója a bizonytalanságban, csak a szeme jár, mint az óra sétálója, a nyilasok felé is tekintget, de még nagyobb hévvel a szociáldemokraták felé, amióta a Népszava megírta, hogy ötezer angol katona valahol Afrikában foglyul ejtett ötven olasz katonát, tehát „vége a tengelyhatalmak győzelmének...“

Szegény, szerencsétlen birkafelfogásu ismerősöm azt kérdezte, hogy miért nem veszem le a kabáthajtókámról a Nyilaskeresztet, amikor bizonytalan idő van, kockán fog fordulni a dolog, nem tudni előre, hogy melyik fél győz a háborúban? A szerencsétlennek ezt feleltem:

- Az ördög eddig a plutokráciát, a szabadkőművességet támogatta. A jó Isten viszont próbára tette, sanyargatta az igaz, a bűntelen népeket. Amikor a jó Isten látta, hogy az ördög által tanított nép, illetve nem nép, hanem a szedett-vedett zsidóság és a szabadkőműves fővakolók már rosszabbak az ördögnél, akkor a jó Isten a jóravaló népek pártjára állott, hogy kifejezhetetlen hatalmánál fogva megsegítse azoknak a keserű igazságait. Ma felszámíthatatlan méretű háború tombol a világon, de minden épkézláb eszű ember hisz a tengelyhatalmak győzelmében, amely után nagyobb földi napsugár derül a világra, mert ne felejtsük el, hogy nem csak égi napsugár van, hanem földi is,

ha érvényesülhet a jog, a szeretet, a béke, a javak elosztása, ha verejtékes munkájuk árát hűen megfizetik az embereknek, hogy azok pihenő idejükben ne zúgolódjanak, hanem dicsérjék Istent és rajongással gondoljanak azokra a földi vezetőkre, akik szótárukból kitörölték azt a szót, hogy: kizsákmányolás...

Hogy a Nyilaskeresztet miért nem veszem le a kabátomról? Könnyű elárulni. Tizenkét éves koromtól fogva 16 éves koromig napszámba jártam, turtam, nyüttem, ástam és kapáltam a földet, arattam, patakokban folyt rólam az izzadtság, de munkám által a nagyon szűk betevő falaton kivül semmit sem tudtam szerezni. Egy évig szénbányában dolgoztam, 400 méternyi mélyben a napsugár alatt, de ott sem tudtam a vesebajnál egyebet szerezni. Négy évig katonáskodtam, ott legalább minden fegyelem mellett is jó sorom volt, ott kezdtem el irogatni, makkegészségesen szereltem le, hogy 400-kilóméteres gyalogvándorútra keljek és írásaimmal Pesten a zsidósajtóberkek harapófogójába kerüljek. Kilenc évvel ezelőtt nem volt Pesten szélső-jobboldali ujság, a komolytalan... (törlés! Szerző) lapocskája nem számított. Így hát a zsidó lapokba írtam verseket és novellákat mindaddig, amig azt a szót nem hallotta a fülem, hogy Hungarista Mozgalom. Egy fanatikus és áldozatkészségű nemzetiszocialista rikkancs vezetett el és mutatott be Fiala Ferencnek, aki akkor a lapok lapját a később betiltott „Összetartást“ szerkesztette. Kijelentem, hogy csak három valakit és valamit sajnálok, a halott édesapámat, édesanyámat és a betiltott Összetartást, ahol még a Parlamentben felszólalható képviselőkön kivül is erősebben harcolhattam tollammal az Eszme mellett...

Közben a zsidó újságok piszkosan és aljasan, felelősség nélkül azt írták, hogy a magyarországi nemzetiszocialista sajtó lángjait a „guruló márkák“ szítják és táplálják. Ennek a pimasz hírverésnek pont az ellenkezője volt igaz. A Szociáldemokrata Párt „vezérei“ amikor kifosztották a kisemberek filléreiből összerakott nagy méhkast, a Törekvés Takarékpénztárt, akkor a főváros magáraébredt munkásai tagfelvételre jelentkeztek a Nyilaskeresztes Pártban, valamint a nem politikus, de annál egészségesebb ösztönü faluk és tanyák népe. Megalakult tehát a nagy párt, a minden legitimista, szabadelvű, demokrata, szocialista és Független Kisgazda Párt fölé emelkedő Párt, óriási választási győzelemmel - a Nyilaskeresztes Párt, a szálka, azoknak, akik nem látják a gerendát a saját szemükben...

Valaki azt kérdezte tőlem, hogy miért viselem a nyilaskeresztet?

- Hm!

- Hát mit viseljek, amikor fiatalon, haldokló betegségemben, becsület, nekigyürkőzés, lemondás, újra akarás közben semmit sem tudtam a nyilaskereszten kivül szerezni, amig a Singer és Wolfneréknél író álnépi Babai Jóskák és Bibó Lajosok palotában laknak? Nem! A nyilaskeresztet nem teszem le, nem akarom, ragaszkodom hozzá, ragaszkodom a legkomolyabban, megmásíthatatlanul az alábbi végrendeletemben: ...“

Ezután következik a vita tárgyát képező tulajdonképpeni végrendelet. Ahogy elnézem ezeket a kézzel írott oldalakat - Gellért Vilmos is közölte könyvében az eredeti írás bizonyos szakaszának fénymásolatát - mint reklámgrafikus (aki a grafológiához is konyít valamicskét) és mint a nagyfröccsöt közelebbről is ismerő személy, ki kell jelentenem: az írás végig egyenletes, nem egy tök részeg emberre utal, nem is beszélve a tartalomról. 64 nagyfröccs után - de talán 20 is bőven elég lenne - az ember már normálisan írni sem képes. Ilyen badarságokat csak olyas valaki tud elképzelni, aki életében még egyetlen nagyfröccsöt sem ivott meg soha. Egészségére, Medvigy úr!

És most nekem is lenne egy javaslatom. Ha már annyira hiányolta Sértő esetében, legalább sétáljon ön ki a Duna-partra és dobja be - na nem a nyilaskeresztes jelvényét -, hanem az irodalomtörténészi diplomáját a vízbe. Mert ezekután ezt joggal elvárhatjuk!

A végrendelet szövegét - amit Sértő soha nem vont vissza - különben sem jogutódi vitatémaként hoztam korábbi kritikámban, hanem pusztán a *Sértő-Fiala* viszony megvilágítására, mivel a kiadói jogok ötven év után amúgy is elévültnek tekinthetők. S ha már ezt a végrendeletet semmiképp sem tudják megemészteni nép-nemzeti, harmadikutas uramék, akkor megkérdezném: vajon mint kiadók jártak-e már Bissén, a költő szülőfalujában, és eleget tettek-e legalább a versben megfogalmazott végrendeletében kértek-nek? („ ...Verseimet majd aki kiadja, állitson egy keresztet falumba...“) Mert én jártam arrafelé, de ezt a keresztet nem láttam sehol...

Félreértés ne essék: ezen írásomat és az ezt megelőző kritikámat nem holmi ideológiai elmefuttatásnak szántam, hanem kizárólag a költő valós lényének megismeréséhez elengedhetetlen tények feltárásának. De ha már Medvigy úr mindenképpen politikai síkra terelte a vitát és nyakra-főre nyilasozik, akkor szólni kell néhány szót a nyilasokról is. Úgy érzem, ez egyeseknél - mint Medvigy úrnál is - már-már üldözési mániává fajuló orvosi esetnek tekinthető. Aki 1997-ben - ismerve sanyarú sorsunkat és annak valódi okait - állandóan nyilas veszélyről rikácsol és őket tartja minden szerencsét-

lenségünkért felelősnek, az nem csak a történelmet nem ismeri, hanem vagy elmebeteg, vagy pedig szélhámos.

Megnyugtathatom Medvigy urat, hogy a *Hungarista Mozgalom* történetét nálánál talán valamivel jobban ismerem és nem csak az általa emlitett Laczkó Miklós vagy a Karsaiak (Elek és László) „műveiből“ - melyeket szintén elolvastam -, hanem kicsit tágabb értelemben vett munkákból és visszaemlékezésekből is. Sőt, vele ellentétben azt is tudom, hogy mi a különbség a *Hungarizmus*, a német *Nemzetiszocializmus* és az olasz *Fasizmus* között. A három fogalmat csak azok keverik össze, akik nem tudnak vagy nem akarnak szabadulni sztalinista beidegződéseiktől. Hogy ki ragadt le kettőnk közül elavult ideológiák mocsarában, arra az írása a legjobb bizonyíték. Ha mindenképpen nyilasokra kiváncsi, akkor sétáljon ki a rákoskeresztúri temető 298-as parcellájához. Ott megtalálja őket. A többi magyar mártírral együtt - a föld alatt.

Apropó, nyilasok! Ha már Medvigy úr naívan öt oldalon nyilas ősbölényezik személyemmel kapcsolatban, akkor legalább a *Magyar Fórum* főnökének lehetett volna annyi esze, hogy ez a *„nyilas Dobszay testvér“* nemrég még a dortmundi

Magyar Út Kört és a *MIÉP* dortmundi csoportját szervezte, sőt többedmagával elég szép anyagi támogatást juttatott el a MIÉP 1994-es választási kampányának fedezésére is. Az már más lapra tartozik, hogy ezek a pénzek végül milyen célra lettek felhasználva, de - ismerve a főnököt - erős a gyanúm, hogy inkább privát szórakozásokra, mintsem a gyűjtés céljának megfelelően. Ez meg is látszott az eredményen. Mindezek ismeretében jogosan kérdezheti az olvasó: lehetséges az, hogy Csurka István a nyilasok „röpködő" (papírpénz nem tud gurulni!) márkáiból (is) fedezte a MIÉP 94-es kampányát, most meg nyilasozik itt orba-szájba? Bizony-bizony nem szép dolgok ezek. Ha Csurka egy becsületes antinyilas és annyira vigyáz a jó hírére, akkor most ajánlanám neki, hogy szépen adja vissza azokat a pénzeket, nehogy az a vád érje, hogy őt is a nyilasok támogatták. Ettől a nemes gesztustól azonban nem félek, mert - ahogy a közmondás tartja - kutyából nem lesz szalonna...

Egy nagy titkot még meg kell osztanom az érzékeny irodalomtörténésszel, nehogy hamis tudattal kelljen továbbélnie. Legnagyobb sajnálatomra nem a *„Petőfi és a zsidók"* a kedvenc Sértő versem, bár kimondottan szerencsés versnek tartom, hanem a *„Fájna itt meghalni"* cimű utolsó költeménye. Már csak azért is, mert jómagam is *„visszakivánkozom az én szűk hazámba, kék eges, csillagos, aranynapsugaras, fehérpincesoros, boros Baranyába..."*

És végül tisztázzunk még valamit. Ezt az írást - ugyanúgy, mint az ezt megelőző kritikámat - nem válasznak szántam a Püski Kiadónál megjelent Sértő kötetre, hanem tényfeltárásnak. Az igazi választ hamarosan leteszem a magyar olvasóközönség asztalára, színes borítólappal, amelyen a következő felirat szerepel: ***Sértő Kálmán: Elhallgatott verseim és írásaim*** (Ami a Püski kiadásból kimaradt). Ebben a kötetben majd mindenre megadja a választ maga a legilletékesebb: Sértő Kálmán.

Én, Medvigy úrral ellentétben tartom annyira nagykorúnak a magyar olvasókat, hogy minden előzetes gondoskodás nélkül, egyedül is képesek eldönteni: elfogadják vagy elutasítják-e Sértő Kálmán egyelőre visszatartott szellemi hagyatékát. Mert nincs szükség „jóakaratú" önjelölt szerkesztőkre, akik elhivatva érzik magukat, hogy saját ízlésüket - visszaélve kiváltságos helyzetükkel - ráerőszakolják másokra. ***Csakis a magyar olvasóközönség hivatott végérvényesen itéletet mondani, hogy „felejtésre méltó házmester-ideológiát" tartalmaznak-e a költő elhallgatott versei és írásai, vagy pedig ma is égetően aktuális igazságokat.***

Dobszay Károly

A költő katonaképe 1928-ból

NÉHÁNY ŐSZINTE SZÓ MEDVIGY „ELVTÁRS“-HOZ

A *Magyarok Vasárnapja* február 23. és március 9. számában *„Az igazság védelmében! - Ki volt Sértő Kálmán?“* címen tanulmányt olvashattunk *Dobszay Károly* tollából.

A szerző jól szemügyre veszi és alaposan megkritizálja a Püski Könyvkiadónál 1996-ban megjelentetett Sértő Kálmán összeállítást, ami a *„Hírért megszenvedtem - Versek, napló és elbeszélések“* címet viseli. Szerkesztette: *Medvigy Endre és Tüskés Tibor.*

Medvigy és szerkesztőtársa, az általuk vélt szalonképesség, vagy ki tudja miért? - azt feltételezni sem merem, hogy céljuk eredendően az életmű meghamisítása volt - eléggé egyoldalúan, mondhatnám balkézről nyúlt Sértő Kálmán szellemi hagyatékához. Ezzel eltorzítja irodalmi életét, megváltoztatja ott betöltött szerepét és megmásítja, átírja valós személyiségét, magyar karakterét.

Hogy hogyan dolgozik, dolgozhatott Medvigy, arról árulkodóan beszédes tárgyi bizonyíték akadt a kezembe. *Sinka István: „Érparti történet - Válogatott elbeszélések 1932-1962“* a Szépirodalmi Könyvkiadónál 1984-ben közreadott kötete. A Laczkó András nevével jegyzett válogatást Medvigy Endre kommentálja saját kezüleg. A jó olvashatóság kedvéért íme a szöveg:

„Ezt a kötetet ugyan nem én szerkesztettem, de a korábban ismeretlen írásokat én gyűjtöttem össze, azokat is, amelyeket Laczkó András hagyatékinak vél. Ezek az úgynevezett „hagyatéki“ írások problematikus lapokból valók, így nem volt célszerű a pontos forrásmegjelölés. Medvigy Endre“ (sk.)

Kulcsszavak a *„problematikus lapok“*, *„nem volt célszerű a pontos forrásmegjelölés“*. Ezek eléggé méltatlan, pongyola megfogalmazások és megközelítések egy magára, munkájára valamit is adó irodalmárhoz, irodalomtörténészhez. Most már értjük, hogy Medvigyet mi motiválja. Nem a kizárólagos igazságra való törekvés, annak hű bemutatása, ábrázolása, hanem a mindenkori elvárásoknak való megfelelés szándéka. Ami számára mindennél fontosabb.

Az *elvárásoknak* és *kivánalmaknak* való *megfelelés* viszont elviszi Medvigyet az objektivitástól. Így aztán nem csoda, hogy a fél-, baloldalas

Sinka István

ÉRPARTI TÖRTÉNET

Válogatott elbeszélések

1932–1962

Ezt a kötetet ugyan nem én szerkesztettem,
de a korábban ismeretlen írásokat én
gyűjtöttem össze, azokat is, amelyeket
Laczkó András hagyatékából közöl. Ezek
az úgynevezett „hagyatéki" írások proble-
matikus lapokból valók, így nem volt
célszerű a pontos forrásmegjelölés.

Medvigy Endre

Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest

Medvigytől megtudjuk: Sértő nem volt antiszemita... Ellenkezőleg, „utattévesztett“ filoszemita, aki valamikor a szélsőjobb oldalára „tévedett“.

A Sértő életét holtában is megsértő Medvigy átkozmetikázza a költő egész való lényét. Pedig a kiadhatóság érdekében, erre ma már - 1997-et írunk! - semmi szükség. Még ha ez számításba is jönne, akkor sem járhatna el ilyen önkényesen Sértővel szemben. Ha *„megtalálja“* olaszlikai korszakának filoszemita verseit és azokat arra érdemesíti, hogy „reprezentativ“ válogatásában közzé teszi, akkor bizony illő volna ezekhez mellé tenni - a zsidókból végérvényesen kiábrándult költő - antiszemita verseit is legalább olyan számban. Az életmű ugyanis csak így lesz hiteles!

Medvigy „kötete“ utószavában, inkább utánlövésében (!) írja, hogy 1938 tavaszán *„ ...Kovács László rikkancs vette rá Sértő Kálmánt, hogy ne írjon többé a baloldali és liberális lapokba. Ő vitte el a költőt Fiala Ferenc-hez, az Összetartás szerkesztőségébe...“*

Vajon mivel *„vette rá“* az egyáltalán nem buta és tájékozatlan Sértőt a pálfordulásra, talán csak nem pénzzel? Ráigért volna a megtollasodott zsidó „mecénások“ - számára kiutalt bérére? Nos, aligha hiszem.

Valójában nem *„rávette“*, hanem felnyitotta az ízig-vérig magyar költő szemét a való világra, az igazság fel-, megismerésére. Később Kodolányi János szavait felhasználva mondja el saját véleményét. Idéz a *Magyar Életben* megjelent írásból: *„ ...Sértő Kálmán kocsmáról kocsmára járt rogyadozó inakkal s egy-egy pohár borért adta verseit azoknak, akik halála után kisajátították, magukat védelmezőinek feltolták s politikai cégérül, - mint haj-dani borbélyok szokták Rákóczi Ferenccel - üzletük táblájára festették...“*

Ez az idézet felér a halott költő sírjában (is) való meggyalázásával!

A megvásárlás, lepénzelés inkább a zsidók módszere volt, akik teljesen magukhoz édesgették, majd kifacsart citromként tönkretették Sértő Kálmánt! Medvigy „elvtárs“, Hatvany-Dajcs „báró-úrról“ miért nem ír ilyen formán és ilyen érzékletesen? A magyarba úgy mindig könnyebb, jobb belerúgni!

Végezetül nézzük meg, hogy mik lehettek azok a Medvigy szerint *„problematikus lapok“*, Sinka István és Sértő Kálmán vonatkozásában.

Csak találomra sorolok föl a számításba jöhető és nemzethű lapokból: *Összetartás, MagyarságÚtja, Magyarság, Magyar Újság, Pesti Újság, Virradat, Magyar Szó,* - a Medvigy szóhasználata szerinti - „fajvédő“ *Sorakozó, Egyedül Vagyunk, Nemzetőr,* stb.

Medvigy „elvtárs“, ha valaki a saját magyar faját, fajtáját védi, az miért

szálka az Ön és hasonszőrű társai szemében? Hiszen a világban minden egészséges nemzet, nép, náció, sőt még az „oktalan“ állatvilág egyedei is FAJVÉDŐK! Ady szerint, kis nemzetnek még lélegzetet-venni is radikálisan kell! A fajvédelemre főleg a „nagyhatalmak“ hajlamosak, de azért Izraelről se feledkezzünk el. Ezek után csendben kérdezem, a nemzetvesztő *Népszava,* a *Társadalmunk,* a *Pesti Napló,* az *Est,* a *Magyarország,* a *Színházi Élet* stb., nem volt „problematikus“ és (zsidó) fajvédő? Ezt miért nem teszi, teszik szóvá?

Csontos Péter

(Magyarok Vasárnapja, 1997 július 27.)

Zas Lóránt:

MÁSOK ELŐTT

(In memoriam Sértő Kálmán, Alföldi Géza,...)

Mások előtt meg-nem-hajoltan,
már lent fekszik a földben, holtan.
Gyászold ne azt, ki élve égett:
védtelent véd és mond merészet.
Kinek kenyér és tej a gondja,
felemelt fejjel jár pokolra.
Ha ivott is, ha néha részeg,
tiszta a szív, ha agy nehéz lett.
És hangja, az elcsukló, mérges,
szivárványt űz és lepkét, ménest.
Kinek mező a menny és barka,
csillagos ég a ravatalja.
Koporsóján a szeg, fű fénylik.
Húsában féreg. Na és? Szép itt.
Elmondja azt, hogy jobb lett dolga,
alulról néz, mert fent van por ma.
Cúgos cipők és kényes dámák
taposhatják, emléke márvány.
Akik verséből máglyát raktak:
himpellér, hernyó, hitvány-fajzat.

- Los Angeles (börtön), 1997. május -

HARMINC ÉV TÁVLATÁBÓL
A pesti rikkancskirály Sértő Kálmánra emlékezik

Mielőtt a körülöttünk élő s áldozatra leső hiénák a „náci“ és „nyilas-üldözés“ ürügyén őt is kikezdenék, elnézést kérek Olvasóinktól, hogy nem nevezem meg azt a kanadai várost, amelynek egyik boulevardján rábukkantam Kovács Lacira. Lassan harminc éve lesz már, hogy érces baritonja utoljára csendült föl a pesti Körút forgatagában, hogy utoljára láttuk hol itt, hol ott - legtöbbször a Nyugati-Pályaudvar előtt - fölbukkanni, hóna alatt vaskos újság-csomóval. Számunkra talán nem is lett volna egész a pesti utca képe Kovács Laci nélkül. Szinte eggyé nőtt a 30-as és 40-es évek Budapestjével, akárcsak az 1941-ben elhúnyt tragikus sorsú költő: Sértő Kálmán...

Az a Budapest persze más volt nekünk, mint azoknak a volt polgártársainknak, akik néhány évvel ezelőtt még AZ EMBER című newyorki lap hasábjain sóhajtozták vissza az elmúlt szép időket, a szerintük örökre elsűllyedt pesti életet.

Az ő kávéházas-Társadalmunkos-Szinháziéletes-Royalorfeumos pesti világuk - hisszük! - valóban elsűllyedt, még hozzá örökre. De ez a másik Budapest: a kisemberek, a magyarok Budapestje; a mindig megújúló nemzeti eszmények örökszép Budapestje, ahol lélek volt a szegénységben is és ahol egy Nemzet szíve dobogott - hisszük, visszajön még egyszer, miként - igaz, hogy csak néhány napra - visszajött 1956 októberében is...

Pécstől Budapestig

- Sértő Kálmánnal 1926-ban, Pécsett szolgáltam együtt - kezdi visszaemlékezését Kovács Laci, miután udvarisasan betessékelt kanadai lakásába és bort tölt az elém helyezett pohárba - Kálmán a gyalogságnál szolgált, én a tüzéreknél... Egyébként zágrábi vagyok s a Monarchia idején születtem. A szerb megszállás elől egy somogymegyei faluba telepedtem a szüleimmel és tizenhét éves koromban katonának jelentkeztem. Kálmánnal az ismerettségünk egészen 1931-ig tartott. Akkor leszereltem és mivel vidéken sehogyan sem találtam munkát, elmentem Pestre, szerencsét próbálni...

- 1937-ben a Rökk Szilárd utcában, ahol a FÜGGETLENSÉG-et és az ÚJ MAGYARSÁG-ot csinálták, sikerült elhelyezkednem, mint újságárús. Hangom volt, a lábaim is birták és a számoláshoz is értettem. Tehát megfeleltem a követelményeknek, olyannyira, hogy fölfigyelt rám Bornemisza

Gábor, a Centrum nyomda tulajdonosa és megbízott a VIRRADAT című hétfői hetilap árúsításával. A pesti újságárúsításon kívűl Bornemisza sok esetben a saját gépkocsijával magával vitt vidékre is. Az volt az élet...

Kevéssel később megismerkedtem a *Hungarista Mozgalom* sajtó-osztályán dolgozó szerkesztőkkel is és máig is büszke vagyok rá, hogy aki először vitte az utcára az akkoriban megindult Összetartás című hetilapot, s a Körút és a Rákóczi-út sarkán először kiáltotta el: - Ö S S Z E T A R T Á S - az az ember én voltam... Később azzal is megbíztak, hogy a lapot tömegesen szétosszam.

Viszontlátás a kiskocsmában

- Emlékezetem szerint 1938 elején történt: a nyomda melletti kiskocsmában ittam egy fröccsöt, hogy másnapra beolajozzam legfőbb kenyérkereseti eszközömet, a torkomat, amikor azt vettem észre, hogy egy másik asztalnál hosszúhajú, sovány és igen elhanyagolt külsejű fiatalember ül és ír valamit az előtte fekvő papírlapra. Nyomban ráismertem Sértő Kálmánra. Odamentem az asztalához és amikor elmondtam neki, hogy ki vagyok, ő is rámismert és persze nagy volt az öröm.

Megkérdeztem Kálmántól, hogy mivel foglalkozik? - Válasza a következő volt: *„Egy verset írok a Népszavának, amiért tíz pengőt kapok..."* De nyomban szomorúan hozzátette: *„Tönkre tettek a pesti aszfalt hiénái. Elsőnapon Klár Zoltánhoz kerültem, s a Társadalmunk-ban írtam cikket, verset, naplót, miegymást. Amikor aztán minden zsírt kivett belőlem, kidobott az utcára. Utána Az Est-nél, meg a Magyarország című lapoknál dolgoztam, de itt is úgy jártam, mint Klárnál. Jelenleg a szociáldemokrata Népszavánál játszom a megtűrt kutya szerepét. Dolgozom éhbérért..."*

Igen megsajnáltam és megigértem, hogy beszélni fogok az érdekében a mi lapjainknál.

- Köszönöm Lacikám - mondta Kálmán - de kár minden szóért, minden lépésért, mert azok engem jobban ismernek, mint te. Bukott ember vagyok egy életre.

- Mégis megpróbálom - mondottam - de igérd meg, hogy emezeknek többet nem fogsz írni egy betűt se!

Az Összetartásnál kesernyés mosollyal fogadták a hírt, mert tudták, hogy Kálmánt egészségileg is, erkölcsileg is tönkretette az a „másik Budapest", amibe a faluról jött, tapasztalatlan fiú a Klárok jóvoltából belecsöppent. Tartoztam annyival katona-bajtársamnak, hogy garanciát vállaltam érte,

mire Fiala azt mondta: *„Hozza fel Sértőt, akarok vele beszélni...“*

A megbeszélt helyen, napon és időben találkoztam Kálmánnal. Tájékoztattam a helyzetről és közöltem vele, hogy garanciát vállaltam érte és ismételten megigértettem vele, hogy a túloldali sajtónak többé nem ír. Kálmán hirtelen elkapta a kezemet és mielőtt védekezhettem volna, megcsókolta a kezemfejét.

„VISSZAFIZETEK KLÁRNAK!“

Felvittem az Összetartáshoz. A megállapodás párbeszédére már nem emlékszem tisztán, csak arra, hogy a Főszerkesztő Testvér megkérte Kálmánt, hogy írjon valamit a következő szám részére. Verset és prózát. Kálmán szeme megvillant:

- Írok egy cikket, amiben mindent visszafizetek Klárnak!

- Ezt a cikket ne írja meg - mondta Fiala - mert úgysem közöljük! A kettőjük ügye nem tartozik a nyilvánosságra, intézzék el egymás között.

Végül megirta a *„Köpönyegfordítás“* című cikkét, amelynek megjelenése után az Összetartás példányszáma 5000-el szaporodott.

Elhalkul a szó Kovács Laci ajkán. Szemeibe könnyet csal az emlékezés. Előtte a kiürült borospohár... Így ülhetett akkor is, vagy harmincöt évvel ezelőtt, a Rökk Szilárd utcai kiskocsmában, hogy megolajozza torkát a másnapi munkára... S talán így ülhetett mellette Sértő Kálmán is, papírjára hajolva, mint ahogyan én készítem most a jegyzeteimet.

- Mondjon valamit kanadai életéről - kérem.

- Nem koplalok, nem rongyoskodom és mégis... hiányzik Pest! Dolgozom, bár érzem, hogy ez a nehéz munka nem 62 éves embernek való...

- Mit üzen a jelenlegi hungarista sajtó munkatársainak és Olvasótáborának?

- Kérem az írástudó testvéreket, hogy tollukkal ébresszék nemzeti öntudatra azokat a megalkuvó magyarokat, akik nem akarják tudomásul venni, hogy *„Nagypéntek nélkül nincs feltámadás!“*... Legnagyobb ellenségünk a közöny. Jelenlegi helyzetünkben ez ellen kell harcolni!... Az Olvasó Testvéreket pedig arra kérem, bocsássanak meg nekem, hogy nem tudom többé fülükbe kiáltani lapjaink címeit. Kérem őket, hogy rikkancsok hiányában fizessenek elő lapjainkra és járassák postán a hungarista betűt...

Csabai Márton riportja *(Hungarista Tájékoztató, 1971 június)*

A „RIKKANCS-KIRÁLY”

A MAGYAR VILLON

„Hős szó kell nékünk, nem hazúgság,
Azt izenik a temetők,
Parancsot virágoznak nekünk
A porladozó felkelők...“

A magyar irodalom egén sok-sok fényes csillag tűnt fel hosszú századok folyamán. Csillagok, amelyek tűzeket szórtak, világítottak, sziporkáztak és soha ki nem húnyó fényük ma is tüneményes ragyogással teszi naggyá nemzeti irodalmunkat. Ragyognak ezek a csillagok, mig magyar szó kél az ajkakon. Ragyognak még akkor is, ha szentségtörő kezek igyekeznek kioltani lángolásukat; még akkor is, ha a jelenlegi hivatalos „magyar“ politika vörös rongyát allítják is fényük útjába. Ragyognak, még ha a mesterséges feledtetés fekete földjébe ássák is némelyiket, ragyognak a hant alól és a magyar rög sugározza halhatatlan nagyságukat.

Jelen cikkünket egy ilyen elásott, az agyonhallgatás ködébe rejtett csillag ismertetésének szenteljük. Egy csillagnak, egy magyar költőnek, akit a barbár szellemi önkény kitaszított a Magyar Parnasszus csarnokából, akinek teste a Kerepesi-úti temetőben porlad, de lelke itt él közöttünk és írásaiban örökké élni fog: Sértő Kálmánnak.

A „kék eges, csillagos, arany napsugaras, fehér pincesoros, boros Baranya“ szülötte. Szegény paraszti család hajtása, aki már kora gyermekségétől megismerkedik a mindennapi kenyérgondokkal, nélkülözésekkel, a nehéz testi munkával és nem utolsó sorban a szegény néppel, a verej-tékes munkával ország- és nemzetfenntartó parasztsággal. Ebben az otthoni környezetben támad lelkében a felismerés, a hivatásérzet, hogy neki az el-nyomott, elesett, kizsarolt magyar szegénység prófétájának, apostolának kell lennie.

Pécsi katonaévei alatt tudatosul benne költői tehetsége és leszerelésekor már határozott célja: nyilvánosságot kapni írásainak és bebizonyítai költő voltát. Ezt a célt hamarosan el is éri.

Hogy a kócos, vézna, öt elemit végzett falusi legényből, ebből az isteni talentummal megáldott parasztgyerekből hogyan lett a harmincas évek úri Magyarországának ismert és elismert költője, annak megértéséhez ismernünk kell az akkori idők társadalmi és politikai divatját: *a népieskedést.* A századeleji magyar vezetőréteg, a nagyúri osztály egyre jobban érezte és tudomásul kellett vennie az „alsóbb“ osztályok, a dolgozó társadalmi rétegek

létezését és idejét látta, hogy „felfedezze“ a népet. A gyakorlati „felfedezés“ azonban mégse neki, hanem a politikai baloldalnak és a - mint mindenben, úgy ebben is jó üzleti lehetőséget szimatoló - zsidóságnak tudható be. Néhány baloldali író leereszkedett a néphez, járta a falvakat, pusztákat és megszólaltatta a vidéket, a kétkezi magyart, feltárta a nép vérző sebeit. Ezt nevezték „falukutatásnak“. A falukutatás eredményeképpen különös jelenség mutatkozott a magyar vidékeken, a Tiszántúlon és a Dunántúlon egyaránt. Gyalogos vándorokkal teltek meg az országutak. Pestre, az érvényesülés felé igyekeztek a magyar nép költői talentummal megáldott fiai. Taposták az országutat, vitték szívükben a reményt, az isteni szikrát, zsebükben pedig egy darab kenyér mellett krajcáros verses-füzetüket. Budapestre igye-keztek szerencsét próbálni. Iskolai műveltség nélkül, alig négy elemivel, a magyar helyesírás legelemibb szabályainak tudása nélkül, de isteni talentummal. Rongyos ruhában, lyukas cipőben, de különös lánggal égő szemmel és szent elhatározásokkal.

Így került Budapestre Sértő Kálmán is.

A főváros - számára idegen - forgatagában tanácstalanul állott a Baranyából gyalog érkezett *„paraszt-költő“*. De nem sokáig. Kapzsi kezek nyúltak - ha nem is személye - de írásai után, hogy azokat sajtótermékeik anyagi fellendítésére profitálják.

Sértő Kálmánt a Parnasszusra vezető úton báró Hatvany-Deutsch Lajos, az őszirózsás időkből ismert zsidó nagyúr inditotta el. Ő adott először kritikát verseiről, ő látta el pénzzel, lakást szerzett számára, majd átadta a Lipótváros tömjénezett sajtófőnökének, a *Társadalmunk* c. köpködő lap szerkesztőjének, Klár Zoltánnak. A lapnál Egyed Zoltán szerkesztő úr vette „atyai“ pártfogásába és gondjaiba a fiatal költőt. Bevezette a nagyváros éjszakai életébe és ilyen irányú élményeiről naplót kellett írnia a TÁRSADALMUNK-ban, hogy Budapest röhöghessen. Ezt az írását később halálosan szégyelte is Sértő.

Abban az erkölcsi fertőben, amelybe „jóakarói“ belevitték, a magával hozott tiszta, napsugaras, pacsirta-dalos lélek egyensúlyát vesztette és a lejtőn nem tudott megállani. Egyed Zoltán vitte... Vitte a lokálokba, színházi öltözőkbe, bordélyházakba, de a kórház nemibeteg osztályára már nem kisérte el.

Közben, mint költőt, futtatták, mert az pénzt jelentett számukra. Megjelent könyv alakban első verses gyűjteménye, a „Falusi pillanat“. A baloldali sajtó: TÁRSADALMUNK, NÉPSZAVA, AZ EST, UJSÁG, PESTI NAPLÓ versengve hozták verseit. Zsebébe dőlt a pénz, hogy esténként a lokálokban

gazdát cseréljen. Maga is érezte, hogy ez az életmód lassan a teljes erkölcsi elmerüléshez vezet és, hogy elhallgattassa lelkének jajdulásait, az alkoholhoz menekült sajátmaga elől. Ebben az időben költészetét teljesen a Hatvay Lajosok, Klár Zoltánok, Egyed Zoltánok irányították. Irányították a szó legszorosabb értelmében: arról kellett írnia, amit megrendelői lapjaik számára jövedelmezőnek találtak. Ezeken a megrendelésre írt verseken érezhető a mesterkéltség, szó- és rímkeresés, hiányzik belőlük a lélek, a költői ÉN.

A minden költő életében nagy szerepet játszó szerelem megtermékenyítette ugyan líráját, de szavakba öntött nyilvánosságot nem kapott Klárék sajtójában. Csak később, jóval később szerezhettünk tudomást Juliskáról, aki „Egy falusi bakter lánya volt“ és az első, igazi nagy szerelmet jelentette a költő számára. Ennek a szerelemnek a lángja lobogott benne, amig csak élt. Forrón, frissen, lelkendezve, szomorúan, sírva, de mindig vele maradt.. Szépült, színesedett, magasztosult és már-már eszményivé vált ez a szerelem roppant egyszerűségében és az önmagáért való lángolásban. A fiatal költő őrizte magában, mint egy talizmánt, mint egy színes nyomású falusi szentképet. A sors és a szegény nép íratlan kényszer-törvénye azonban másnak rendelte Juliskát. A költő az egyszerű emberek sorsbatörődésével vette tudomásul, hogy „A csókot később kell kivánni, de először a kenyeret“. A szerelmi bánatot feledtette vele ugyan a tobzódó, mámoros élveket hajhászó fővárosi éjszakák élete, de ugyanakkor éreztette vele az egyedülséget, a társtalanság-ot, a senkihez sem való tartozást és lelkében törvényszerűen született a vágy: tartozni valakihez, élni valakiért, megértést találni valakiben, sorsközösséget vállalni és megnyugvást lelni valakinek az oldalán. Így lépett be életébe a hűséges, az őt sírjáig elkisérő embertárs: az asszony. Érett nő volt, tíz évvel idősebb a férfinél, nem is lángoló szerelmi tűz, hanem a megértés, a sors-közösség, az egymásrautaltság kapcsolta össze életüket. Ez a nő, aki egy saj-nálatos baleset következtében egyik lábára bicegett és ezért Sértő Kálmán a *„Sánta Gizi“* névvel ruházta fel, jelentette a költő lelkének a pillanatnyi megnyugvásokat és nem utolsó sorban az anyagi támogatást is. Neve halhatatlan verssorokban él az irodalomtörténet lapjain.

Hiába volt azonban a liberalizmus cifrára mázolt hajóján kapitányoskodó Klár Zoltánok és Egyed Zoltánok züllesztő mesterkedése, a nép fiának tisztu-lást kereső, hazulról magával hozott egészséges parasztlelkéből utat talált magának, nem a bérköltészet, hanem az esztétika hangja. És ezt a hangot, az őszinteségnek, az igazságnak ezt az erőteljes kitörését nem tudta visszafojtani újgazdagok, álmágnások csörgő aranya, ez utat talált magának a kiskocsmák rejtett zúgaiban, a piszkos kerek asztaloknál, ahol nem egyszer

koldusok, szénhordók, kocsisok, hordárok, csavargók hallgatták tágranyílt szemmel az ő szavaikkal, az ő elesettségükről, az ő sivár életükről beszélő költőt.

Egy ilyen kiskocsmai fröccsözgetés alkalmával találkozott Sértő azzal az emberrel, aki kimozdította abból a számára idegen környezetből, amelyből - maga is úgy látta - sohase tud szabadulni, rá is József Attila sorsa vár. Azé a József Attiláé, akit szívéhez mindig rokonnak érzett és akit a szociáldemokrácia jelmezébe bujt zsidó-liberalizmus taszított a halált zakatoló vonatkerekek alá. Ez az ember, Kovács László, egykori katona-pajtása volt. Az Összetartás című hungarista lap híres rikkancsa volt ez a Laci, akit később a Sértőtől kapott névvel emlegettek, mint *„Rikkancs-királyt“*. Ettől az embertől tanulta meg az anyagilag, testileg, lelkileg már a tönk szélén álló költő, hogy van egy mozgalom, van egy politikai irányzat, amely az elesett magyar népért, a szent magyar Haza feltámadásáért, egy igazi, magyar, szebb és jobb életért küzd. Ennek az embernek az elbeszéléseiből értette meg Sértő a zöld ing jelentőségét, a *Hungarista Mozgalom* célkitűzéseit és döbbent rá arra, hogy hol az ő helye, mire predesztinálta őt a sors, amikor bölcsőjébe tette a lángot: a magyar költői talentumot. Ezek a beszélgetések a kiskocsmákban, ligeti padokon, voltak a régi Sértő Kálmán temetése és egy új, harcos lelkű Sértő Kálmán születése. Ez a Kovács Laci volt az, aki felvitte az Összetartás szerkesztőségébe és ezzel elindította azon az úton, amely nemcsak az irodalom, hanem az új magyar jövő halhatatlanjai közé is vitt.

Hosszú volt az út a baloldaltól a szélsőjobbig, a TÁRSADALMUNK-tól az ÖSSZETARTÁS-ig. Nagyobb volt ez az út, mint Baranyától Budapestig - gyalog. A pesti Lipótváros dédelgetett irodalmi kedvence az Összetartásban megjelent első cikkében jelentette be és indokolta meg pálfordulását *„Köpönyegfordítás“* címmel. Ez a cikk szinte megmozdította az egész magyar sajtót, amely a zsidó-liberális pénzemberek és hatalmasságok pórázán illedelmesen ugrált, bukfencezett és szolgálta érdekeiket. A *„Köpönyegfordítás“* bombaként hatott. Különösen a régi Lipótvárosban, azokban a körökben, ahol néhány héttel előbb még vörösre tapsolták tenyerüket a *„paraszt-költő“*-nek. A támadások tömkelege érte a költőt, aki e támadások tűzében acéllá égette lelkét; az Eszmének tántoríthatatlan, harcos, önfeláldozó katonája lett.

Itt, a szélsőjobboldalon forrott ki az a Sértő Kálmán, akinek ebben az időben írt versei közül nem egy világirodalmi mértékkel mérhető.

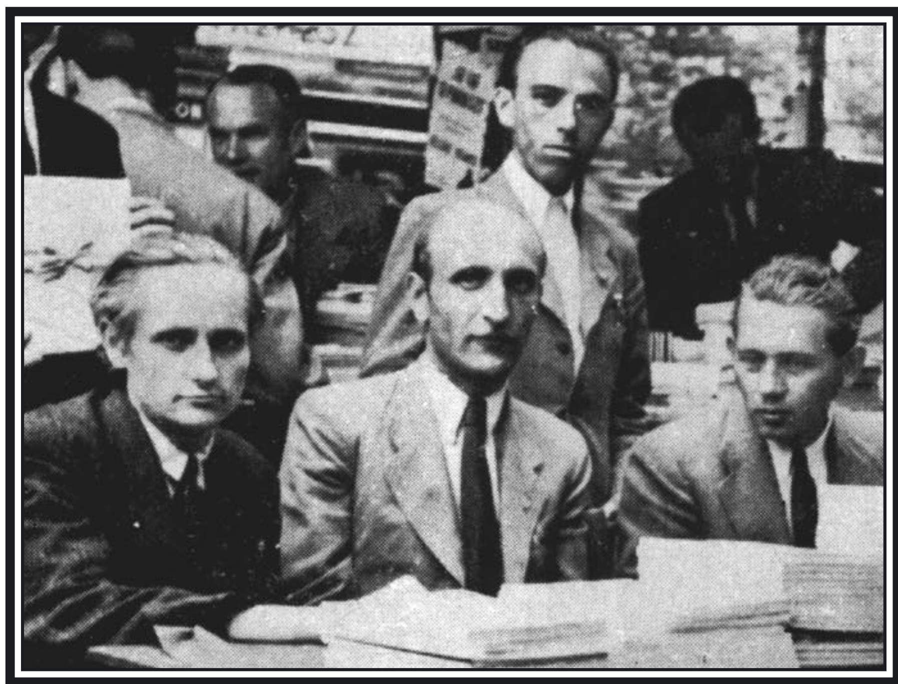
Az új életben, a tisztultabb, a fennköltebb légkörben Sértő újra megtalálja önmagában az Embert: az érző, az emlékező, a tiszta embert. Verseiben

sokszor jár újra a Baranya-megyei kis faluban, járja az országutakat, mezőket és énekel a természet nótás csavargóival: a rigókkal.

Sértő Kálmán igazi, legnagyobb emberi és költői értékét azok a versek hirdetik, amelyekben a Nemzet apostolaként eszmét hirdet, harcra buzdít és megingathatatlan hittel hirdeti az örök magyar igazságot.

Szélsőjobboldali évei alatt három verses kötete jelent meg: az *„Esett a hó“*, *„Aranykenyér“* és utolsóként a *„Gyászjelentés“*, amelyben korai halálát jósolta meg. Akkor már a tüdőbaj gyengítette a testét, amely nem tudott többé ellentállani, új erőre kapni. Tehetősebb barátai és támogatói Erdélybe küldték, hogy ott a kristálytiszta levegő meggyógyitsa roncsolt tüdejét. Erdélyből már csak a holtteste érkezett vissza... Meghalt az első magyar nemzeti szocialista költő... Talán a sors akarta, hogy ne élje meg álmainak, harcainak, hitének és mindennek, amiért élt, a lerombolását, meggyalázását... A testét eltemettük, de a lelke lánglobogással itt él közöttünk és új harcra vezeti majd az új harcosokat, *„mikor utolsó rohamra megyünk...“*

Bujdosó Gyula *(Hungarista Tájékoztató, 1970 március)*

Sértő Kálmán, Számadó Ernő, Szerető Sándor és Gellért Vilmos az 1941-es Könyvnapon

Sértő Kálmán:

A RIKKANCSOK KIRÁLYÁNAK

Testvér, két oly lábad van,
Mint rohanó őznek,
Futásod kehes villamost
És autót előz meg.
Oroszlán hangját elnyomja
A te somogyi hangod,
Mikor újságot lobogtatsz és
Zászlód fennen tartod.

Rikkancsok királya te vagy,
Emlékem messze jár -
Tíz évvel ezelőtt velem te is
Katona voltál.
Nem is hittük, hogy én Pesten
Írásra szorulok
És te most árulod cikkemet;
S utánad bámulok.

Régi jó magyar katonapajtásom,
Most rikkancsok királya,
Oroszlán-hangod korbácsként
Csapjon a világra!
És nyomjon el a hangod minden zajt:
„MAGYARSÁG!“ - „ÖSSZETARTÁS!“
Csak szórd a magyar magot,
Rohanj katonapajtás!

Előszó az „ESETT A HÓ“ című verseskötethez

Ezekben a versekben, amik most könyvalakban is napvilágot látnak, szegény keserűségeim, sűrű sóhajaim; ritka örömeim vannak rimekbe szedve. Mivel a saját verseimről van szó, egy jottányit se térek le a férfias becsület útjáról; vagyis nem verem félre a Kecskemét tulajdonát képező nagyharangot, hogy én megérdemlem, hogy költőnek szólitsanak? A kritikát rábízom a barátaimra, ellenségeimre; és nem utolsó sorban a mindég tisztább szemüvegen néző: Utókorra...

Csal a felséges Atyaúristen és egy pár pincér tanú, hogy sokszor kigördül szememből a könny, mikor az olcsó korcsmák sarokasztalain írva - megborjadzom a verset. Túl korán őszülök; és egyenletes léptekkel ballagok a leghübb ápolónő, a magyar anyaföld karjai közé. Sokat, túl sokat szenvedtem ebben a barkavirágos életben. Én már minden voltam, csak kettő nem: bába és zsoké. Amig sok poéta nem gondolt arra, hogy jön majd egy firkálgató szegénylegény, akitől lopni lehet és irigyelni az erejét, addig én napszámba jártam, arattam, 4 évig katonáskodtam; közben verseket írtam. Egyszer rászántam magamat a nagy útra. Háromszáznyolcvan kilóméteres úton felgyalogoltam Budapestre. Így kerültem a művészetet csak üzletileg pártoló, tehát lelkileg nem humanista zsidóelvtársak karjai közé. Kerek hat esz-tendeig virgódtam a zsidók között, közben megismerkedtem nagy káromra bárókkal, grófokkal és válogatott cigánygyerekekkel. Később fel kelt bennem a bátor vágyódás napja: Nemzetiszocialista lettem. Így kerültem tiszta légkörbe, Fiala Fertenc főszerkesztőm nyúlt a hónom alá, lapjában felhívta szerény személyemre a nemzetiszocialista tömegek figyelmét, hogy filléreikkel támogassák a verseskötetem kiadását...

A felhívásnak meg lett a foganatja, mint azt a könyv is mutatja. Végtelen hálával köszönöm Fiala Ferenc jóságát; és a nemzetiszocialista tömegek koldus személyemhez való hűséges ragaszkodását. Hogy egy ember és a tömeg mit tett értem; és az értékét lélektanilag magamban mint méltányolom, azt csak én tudom és a csillagok felett trónoló Isten. Egy költő sűrűen írhat verseket, de könyvét csak ritkán helyezheti a magyar családok asztalára. Kérem az olvasókat, hogy szigorúak legyenek hozzám, vegyenek olyan kevésbé, mint én magamat. Hogy verseimmel sikerül irigy ellenséget és barátokat szerezni azt én nagyon jól tudom. Nem mentegetem magamat. Másként nem tudok írni, csak így.

Fiala Ferencet pedig arra kérem, ezen a helyen, hogy fogadja el tőlem a hízelgés nélküli tisztelettel Hozzá ajánlott verseskötetemet.

Budapest, 1939. III. 5.

Minden jóakarómhoz tisztelettel:

SÉRTŐ KÁLMÁN

Fiala Ferenc, az „Összetartás“ főszerkesztője 1939-ben

Előszó
Gellért Vilmos: „SÉRTŐ KÁLMÁN ÉLETE“ című könyvéhez

Előszót írni egy olyan könyvhöz, amely egyik kortársunk életét írta meg az utókor számára, nem könnyű feladat. Sokkalta nehezebb volt azonban magát a könyvet megírni, bár Gellért Vilmos éveken keresztül majd minden nap együtt volt a háború utáni magyar líra legnagyobb költőjével, - Sértő Kálmánnal. Ha valaki megírhata ennek a faluról Pestre származott költőüstökösnek az életét, szenvedéseit és halálát, az valóban csak Gellért Vilmos lehetett.

Mert mit is tartalmaz ez a könyv?

Őszinte és igaz élettörténetét annak a költőnek, akit magunk is ismertünk és akin nem tudtunk segiteni akkor sem, amikor szemünk előtt játszódott le ennek a magyar vérből, magyar földből való, őszinte igaz költőnek sorsa és elbukása. Mert Sértő Kálmán magában hordozta a magyar költők minden dicsőségét, nyomorát, szegénységét, néhanapi aranyát, rettentő pénzpocsékolását és - hallatlan gazdagságát. Sértő Kálmán költő volt, azaz: tűzláng, melynek feladata, hivatása és végzete, hogy világitson és meleget adjon másoknak, s azután - elégjen.

Gellért Vilmos könyve Sértő Kálmán életét tartalmazza úgy, amilyen ez az élet volt! Azt mondják, a költő élete független a költő műveitől. Mi ellentmondunk ennek a felfogásnak, mert tudjuk, hogy a magyar költők élete és életkörülményei szorosan rányomja bélyegét a költőnek egyetlen megnyilatkozására: írásaira. Szükséges tehát, hogy ismerjük iróink és költőink életét, hiszen nálunk a költők - már az igazi költők - nem zárt elefánt-csonttornyok hideg múmiái, hanem a mindenkori magyar élet leghűbb tükrei. Ezért a magyar költő egyben fáklyahordozó is. Mi pedig hiszünk és bízunk a Balassa Bálintok, a Csokonaiak, a Petőfiek, az Adyk, a Vajda Jánosok, a Juhász Gyulák és Sértő Kálmánok nagyszerű költészetében, mert ők azok, akik

évszázadokon keresztül minden tudósnál és politikusnál hívebben határozták meg a magyar életformákat, a magyarság hivatását, munkáját és kötelességét.

Sértő Kálmán életének rövid pár esztendeje alatt a legnagyobb magyar költők közé írta be nevét. Erdélyi Józseffel és Sinka Istvánnal együtt új horizontot adtak, s a maguk paraszti egyszerűségével sok régi, elfelejtett, végzetesen magyar életkérdésre mutattak reá. Sértő Kálmán nagyságát misem bizonyítja jobban, mint az uszályába kapaszkodó kis tehetségtelenek nagy sora, akik már életében utánozták és halála után kisded tőkéket kovácsolgattak abból, hogy együtt borozgattak Sértő Kálmánnal a pesti külvárosok piszkos kocsmáiban.

És még egyet.

Azok, akik a költő életében semmit, vagy csak igen keveset törődtek a költő sorsával és annak üres pénztárcájával - azok ma, mint önmaguk által kinevezett tekintályek kapkodnak a költő neve és személye után. Ezek - akik annakidején feleslegesen előszobáztatták *„a leghűbb magyar ápolónő, a temető felé ballagó“* fiatal írót, ma mint Sértő Kálmán zászlólobogtatói jelennek meg a népi költészet fórumain. Ezek ma vádaskodnak és azt mondják, hogy Sértő Kálmán csak *„véletlenül“* lépte át a mi küszöbünket. Ezek ellen mi nem védekezünk, mert ezeknek a késői sértőistáknak maga az elhunyt költő adta meg a feleletet százegynéhány versében, háromszor megírt végrendeletében és abban a hűségben, amellyel:

mindig és mindenkor közénk tartozandónak vallotta magát.

Gellért Vilmos Sértő életrajza nagy fáradtsággal feldolgozott bevezetője annak a meseországnak, melynek minden virága és gyümöl-cse ennek a nagy horizontú, magyar paraszti sorból származó költőnek a lelkéből fakadt. És hogy bejussunk ebbe a világba, - azért feltétlenül meg kell ismernünk Sértő Kálmán életét és szenvedéseit úgy, ahogy az a most következő lapokon megiratott.

Budapest, 1941 decemberében

Fiala Ferenc

SÉRTŐ KÁLMÁN ELHALLGATOTT ÍRÁSAIBÓL

RIPORT A RIKKANCCSAL

A Rókuskápolna tornyában éppen megrántották délben a harangkötelet, mikor egy nyurga fiatalember, hóna alatt hatalmas újságcsomóval belépett a kocsmába, hogy egy fröccsöt igyék. Az újságárust személyileg nem igen szokták észrevenni az emberek. Idegesen kotorják elő tárcájukból az aprópénzt, zsebregyűrik az újságot, s már rohannak is tovább dolgukra. Ezt a fiatalembert azonban tudomásul kellett venni, amint keményen megállt a söntés pultja előtt izmos nyakával, vakondszőr fényességű hajjal, zöld ingben.

Kiejtése felette ismerősnek tetszett.

- Nem Somogyból való maga? - kérdeztem.

- De bizony, hogy somogyi vagyok. Ott terem az igazi katonagyerek!

Kutyafuttában jóbarátok lettünk. Dunántúli testvér is, meg rikkancs is, hát akkor ki ne lenne a barátja, ha nem én a dunántúli édes ízeket pendelyes korom óta számbanérző író.

Pár perces hazai dolgokat illető beszélgetés után kigyúló szemekkel mondja újdonsült barátom, Kovács László, a rikkancs:

- Egy év óta állok a magyar feltámadás eszméjének szolgálatába. Végtelenül örülök, ha eladok egy újságot, mert tudom, hogy ezzel is nagyobb területen győz az az eszme, ami az én legteljesebb meggyőződésem. Az „Összetartás“-t és a „Virradat“-ot terjesztem és nem sajnálok semmi fáradságot, hogy ezt a két iránytmutató újságot odajuttassam a magyar családok asztalára, növelje önbizalmukat, a tényekre való döbbenésüket, a meggyőződésből követelhessék, azt, hogy a zsidó tőke elnyomása alatt a felsőbb magyar uralom ne kezelje kisebbségként a magyarságot...

Megtudom, hogy Kovács Laci egy év óta sokszor ráfizet arra a kiválasztottságra, hogy ezeket a lapokat terjeszti. Mert gyakran odaadja az újságot ingyen is olyanoknak, akikről beszélgetés közben megtudja, hogy még nem ismerik. De Kovács Laci - nem rikkancs. Nem üzletet csinálni akaró lapterjesztő, hanem a - korszellem terjesztőjének született.

(Összetartás, 1938 május 15.)

ZSIDÓK SUSOGÁSA

Amióta a *Nemzetiszocialista Magyar Párt - Hungarista Mozgalom* - tagsági igazolványát itt hordom a szívem feletti zsebben, megsokszorozódtak a gondjaim: Alig győzöm lerázni magamról a zsidókat, akik valami megmagyarázhatatlanul szívós türelemmel elállják az utamat, hogy fej-csóválva helytelenítsék a makulátlanul tiszta pálfordulásomat. Hogy „nyilas“ lettem, azt már a kisvárdai zsidók is tudják, pedig eddig csak egy cikkem jelent meg az *Összetartásban*. És ezt a zsidók közötti nagy népszerűtlenségemet a telefonnak köszönhetem...

Amikor első kis írásom megjelent az *Összetartásban*, mint egy vezényszóra zúgott végig a telefon Budapesten. Szerkesztőségből szerkesztőségbe adták tovább a gyászhírt, hogy a szélsőjobboldalon megint megszaporodott egy lélekkel az „eltévedt báránykák“ száma. Egy fél óra leforgása alatt - harminc szerkesztőségben - több mint négyszáz zsidó újságíró megtudta, hogy a *Hungarista Mozgalom* katonája lettem. Megindultak a találgatások, sóhajtozások s a gettó minden susogása. Mert mi tűrés-tagadás, a zsidók nem egy kőmívest, se egy mészárost,- egy költőt vesztettek el bennem; egy írót, akinek százezer ember helyett megoldódik a nyelve, ha tollat vesz a kezébe...

Nem túlzás, ha azt állítom, hogy „megtérésemet“ akkor is meg tudta volna egy óra leforgása alatt húszezer zsidó a fővárosban, ha az *Összetartást* csak egy zsidó olvasta volna el. De a Sors úgy akarta, hogy tájékozottak legyenek a „túloldali mozgalom lapjának“ minden követeléséről. Mert tájékozatlanság azt hinni, hogy a zsidóság bojkottálja a szélsőjobboldali lap forgalmát. Ellenkezőleg! Úgy veszi, mint a cukrot, ha keserű ízt is érez utána!

Ha a zsidóságnak van arra pénze, hogy Magyarország libaállományának 90%-át elfogyassza, a legfinomabb gyümölcsökbe ő harap-jon, a színházba, kávéházba, lokálba ő járhasson a pénztelen keresztény helyett, akkor arra is jut néki az összeharácsolt vagyonból, hogy tízfilléreket áldozzon egy szélsőjobboldali újság oltárára.

Nagy agytekercs, éles esze van, mint az óriáskigyónak, aki szép, de veszélyes... A zsidó alig olvas ma zsidó újságot. Tudja, hogy a zsidó sajtó úgy is védi őt, ha nem is olvassa el a lapját, mert úgyis támogatják as zsidó vállalatok. Ellenben nagyon kiváncsi a zsidó, a zsidó bankoktól és kartelektől nem támogatott szélsőjobboldali lapokra. Miután érzik, hogy kuruc szelek kezdenek fujdogálni, rendes vásárlói lettek a szélsőjobboldali lapoknak. Nem lehet rájuk panaszkodni...

Olvasnak.

Aztán összesúgnak...

- Hol súgnak össze?

- Szerkesztőségeikben, színházi öltözőkben, a leggyönyörűbb villák teraszain és az antiózondús levegőjű Rombach-utca környékén.

Arról suttognak, hogy nem kell építeni. (Náluk a pénz.) Forduljon fel éhen a keresztény munkás. Kezdik lassan „leállítani“ az ötvenezer pengős autójukat, hogy ártatlan szegénységet mutassanak az általuk kölönböző trükökkel mindig becsapott keresztény társadalom előtt.

Összesúgnak...

- Ki kell hozni a toloncból a Nácit. És bemenni vele a „Magyar Hirlap“ szerkesztőségébe, ahol ő a zsidó hírlap zsidó szerkesztője előtt régi mocskossá preparált és tegnap hamisított okmányokkal kivágja a rezet, hogy ő milyen hű hazafi. Nácit meg kell menteni. Vezércikket kell iratni a negyvennyolcban elesett nagypapájáról, aki tényleg elcsúszhatott a galiciai jeges utcán...

Összesúgnak...

Most kell megmutatni a „magyarságot“. Magyaros ruhában járni. Szalonnát enni bicsakkal. Fokossal menni a csárdába és tréflikosztot kérni. Ember legyen a talpán, aki ilyen erős asszimilálódást látott eddig a zsidóság ré-széről, mint az utóbbi napokban...

Mert ők összesúgnak.

Rendben van!!!

De ennek az üzleti életben porig eltiport, elbutított, kitrükközött magyarságnak végre rá kell eszmélni arra, hogy Szent István országában a *Hungarista Mozgalom* fog győzni, aki hatalma magaslatán „eltanácsolja“ , mint méhcsalád a heréket, és biztos záloga lesz a magyarság jövőjének, aki végre már megunta az éhezést, ruhátlanságot, aki letargiába, ásításba, piszokba, adósságba, sírba akarta taszítani ezt a minden más nációnál különb, ezerszerte különb, turulmadaras és kardos nemzetet!!!

(Összetartás, 1938 junius 12.)

* * * * *

TISZTA VIZET A POHÁRBA!...

Mielőtt a *„Nemzeti Szocialista Magyar Párt - Hungarista Mozgalom“* mindenre elszánt közkatonájává ajánlottam volna fel magamat, előre tudtam, hogy nem sokára eljön az az idő, mikor a vérbe borult szemű zsidók nem selyemkeszkenővel integetnek, hanem köveket dobálnak utánam. Jóslatom szerencsére bevált. Klár Zoltán hetilapjában egy szegő béla névre hallgató lipótvárosi lúdtalpas kukac éles támadást intézett ellenem vezércikkben. Mindjárt a tizedik mondat után azt mondja, hogy:

„Bitang ember vagy Sértő Kálmán!“

Tudomásul veszem ezt a magas kitüntetést, ami csak most ért a zsidóság részéről, mivel nyilas lettem. Viszont, ha a túloldalon valakit bűntetlenül le lehet bitangozni, akkor, mint az országot szerző ősök unokája, kiszolgált katona, jogot érzek arra, hogy így kezdjem ezt a levelemet:

- Pimasz zsidó vagy szegő béla!!!

Azzal kezded a leveledet, hogy én a zsidó szerkesztőségekből indultam útnak. Szomorú, de így van! Amikor én Pestre kerültem, abban az időben híre-hamva se volt itt keresztény újságnak, vagy magyar mozgalomnak. Csak akkor kezdett itt némi fény derengeni a láthatáron, mikor boldogult emlékű Gömbös Gyula sarokba szorította Bethlen Istvánt és társait, hogy az akkor még élő Wolff Károllyal és Antal Istvánnal, Mecsér Andrással, Marton Bélával - és még sok jóhiszemű munkatársával kibontsa itt végre a magyar igazság zászlaját. Hogy Gömbös Gyulának miért nem sikerült a terve, azt „egy halott“ iránti tiszteletből nem írom le. Tény azonban az, hogy Gömbös Gyula kormánya alatt kezdtek mozgolódni, erőre kapni, szervezkedés által megsokasodni a zsidók által megbélyegzett *„szélsőségek“*, hogy újságokat alapítsanak, fel okosítsák és ki rántsák a zsidóhínárból ezt a szerencsétlen nemzetet...

- Így van ez, szegő béla!...

Azt írod, hogy tőletek indultam el. Hogy Klár Zoltán támogatott. Az csak természetes, hogy Klár Zoltán orra megérezte bennem az üzletet. Földre szállt angyalnak látott, aki tízezer példányszámmal felemeltem lapjának a forgalmát, mikor közölni kezdte a naplómat. És abban az időben én még mérhetetlenül buta voltam. Agyon simogattatok zsidók, mert üzletet láttatok bennem. És akkor még azt hittem, hogy a zsidók is munkaszerető emberek, akik szeretnének, aratni, dolgozni a szénbánya fenekén, vért izzadni a gyárban, ha nem volna akkora a munkanélküliség és elhelyezkedhetnének a

fentebb említett magas poziciókban, Akkor még nem tudtam, hogy sunyik, dologkerülők, ravaszok, ártalmasok vagytok minden kultúrnemzet számára. Abban az időben tényleg össze vesztem két nyilas ügyvéddel, akik a zsidókérdésről beszéltek előttem. Én a parasztság kérdését szerettem volna megoldva látni, gyönyörködni egy gyökeres földreformban, mert nagy nyomorúságot hagytam magam mögött, mikor kihúztam a lábam a faluból. Csak most látom, hogy semmi kérdést nem lehet addig itt megoldani, míg a zsidóság érdekhálózata bilincsbe köti az országot!

- Így van ez, szegő béla!...

Megállapítod rólam, hogy már nem vagyok tehetséges. Érdekes... A minap még tehetséges voltam, amig „nyilas“ nem lettem. Erdélyi Józsefről is a tehetségtelenséget állapítottátok meg az utóbbi hónapokban. Mert ő sem haj-landó a zsidóság szekerét húzni és tolni. Rendben van!!! Ne legyünk mi tehetségesek! De azért szeretnénk kétszáz év mulva kikukkantani a sírból, hogy Bródi Sándor, Kiss József, Somlyó Zoltán, Szép Ernő és még egy tucat közülletek való írónak tündököl-e a neve? Mert ti zsidóírók csak hatásvadászok vagytok. Arany, gyémánt, szellőcske, szócskákat össze ragasztjátok. Becsületes munkát azonban nem tudtok felmutatni. Nem vagytok hősök semmiféle fronton. Tanakodók, összesúgók, puhányok, gerinctelenek vagytok. És tövisként fáj a szíveteknek, hogy minden kultúrnemzet útálattal akarja tömegeiteket becsületes munkára bírni.. Még a két - néktek kedves európai államban: Angliában és Franciaországban is egymást érik naponta a munkástüntetések, hogy ne Blum Leók és közvetlen retyerutyája irányítsa a nyugati politikát, amit a magyarországi zsidósajtó azért kürtöl humánusnak, mert a fentebb említett országokban még a magyarországi zsidók kövérségén is túl tesznek az ottani zsidók, - és a munkásság járma szinte elviselhetetlen!

- Így van ez, szegő béla!...

Majdnem minden mondatban megrósz felelőtlen, szennyes leveledben, hogy nem vagyok ellensége a bornak. Erre csak azt mondhatom, mint a magyar nép fia és katonaviselt ember: ki kérem magamnak, hogy lipótvárosi lúdtalpas kukac állapítsa meg, illetve írja elő, hogy magyar ember létemre megigyam-e a harmadik pohár bort, ha két pohár bor után úgy kívánja a torkom. Jogom van azt csinálni, amit akarok!!!

- Így van ez, szegő béla!...

És ha már a bornál tartunk, te lúdtalpas zsidó, emlékezz arra az estére, mikor négy évvel ezelőtt levittelek a „Szondy sörözőbe“. Megvacsoráztattalak, berúgattalak és három pengőt adtam kölcsön.

- Pimasz zsidó vagy szegő béla!!!

Leveledben arról is írsz, hogy a zsidóság milyen rendes és törvényt tisztelő. Ezzel szemben megállapítom, hogy a zsidóság nem önakaratból tiszteli a magyar törvényt, hanem azért, mert muszály! A zsidóság egyáltalán nem híve a magyar törvénynek, minden sajtóbeli kijelentésük dacára. Inkább arról írtál volna, hogy a liliomos Szent Imrét nem a zsidóság szülte, hanem Kun (Kóhn) Bélát a vörös akasztófára való gazembert, akinek sok-sok lappangó utódja ma is itt lézeng a soraitokban. Írhattál volna hazudozások és zsidóvédés helyett arról, hogy a zsidóság igen is nem szorgalmas. Csak a magyar királyi pénzverdében vert pénzt szereti kizsákmányolni a magyar munkásság izzadtsága árán. Írhattál volna arról, hogy a te familiádból kerülnek ki a legpiszkosabb csempészek, akik kilopják a határon a pengőt, hogy hálátlansággal szolgálják meg a magyarság jóságát, aki üzletnek, zsinagógának és temetőnek adott kiparcellázott helyet a számotokra!...

Szennyes leveledben, végig sértő valótlanságokat írsz, mintha én zsidók ruhájában jártam volna és zsidók adtak volna pénzt a szüleim temetésére. Mondd meg Klár Zoltán gazdádnak, hogy megvetni való alak a javából, aki saját lapjában azzal dicsekszik, hogy pénzt adott az apám koporsójára. Ez éppen olyan hazúgság, mint minden cinikus működéstek a megtisztulásra váró magyar közéletben...

És vedd tudomásul, te pimasz zsidó, hogy most először és utoljára felelek az írásodra. Nem akarok többé veled foglalkozni. Én ezután több zsidóval akarok foglalkozni. Hiába környékez gazdáddal együtt a méreg. Én megyek az új szent úton, vérezve, harcolva, szegényen, de magyarul. Ezen az úton semmiféle lipótvárosi lúdtalpas kukacok nem fognak feltartóztatni!...

(Összetartás, 1938 junius 19.)

* * * * *

SÉRTŐ KÁLMÁNKA ÉS A SINKA PISTA...
*Írta: Abaffy László**

*(*A Szerző (1906-1975) újságíró, műfordító, a szegedi „Ferenc József Tudományegyetem“ bölcsészkarán szerzett diplomát. Utána Makón, Szegeden, Pécelen újságíró volt. A harmincas évek végétől a szélsőjobboldali Pesti Újság munkatársa, ahol ismeretsége és barátsága Sértő Kálmánnal és Sinka Istvánnal is kialakult. 1941 elejétől a berlini „Pressedienst“ felelős szerkesztője, később a bécsi Donau Rádió munkatársa. 1945-ben Németországban telepedett le. Élete nagy élménye József Attilával való őszinte és hosszantartó barátsága volt. Együtt jártak a makói középiskolába s a kapcsolat akkor sem szakadt meg közöttük, amikor mind a ketten a nagyobb lehetőségeket igérő magyar fővárosba költöztek. Együtt nyomorogtak és együtt próbáltak új utakat vágni a magyar ugaron. József Attila öngyilkos lett, Abaffy pedig éveken át gyűjtötte az adatokat a tragikus végű költő életéről. Hajdani iskolatársa német nyelvű népszerűsítésének és a magyar irodalom megismertetésének szentelte emigrációs éveit. „Legendák nélkül“ cím alatt a hetvenes évek közepén több folytatásban a Hidfő Könyvtárban magyar nyelven is publikálta József Attiláról írt részletes életrajzát, amely a szakértők szerint legjobban megközelíti a valáságot és a költő hányatott életének tragikus körülményeit.)*

*

Fiala Ferenc a Hídfő egyik glosszájában rólam, mint Sértő Kálmán és Sinka Pista parolás barátjáról írt. Ezt gyengéd figyelmeztetésnek vettem: ha már megírtam a magyar baloldal József Attilájáról emlékeimet, meg kell írnom a jobboldal két kiválójáról is a magamét. Mert valahogy mégiscsak úgy van: e két „parasztköltőről“ csak két ember írhat: Fiala Ferenc és én... Ő a nagyon nagy tett jogán: ha Fiala Ferenc nincs, akkor Sértő Kálmán a magyar költészet nagyobb dicsőségére már 1938-ban éhenhalt, és Sinka Pista is ugyanebben az időben a pesti dzsungelből valamelyik vidéki birtok napszámosává kényszerült volna. Jómagam joga? Éppencsak az, hogy ismertem a kettőt s talán jobban, mint bárki más... Egyszer lapzárta előtt lépett be szerkesztőségi szobámba két ember. Meg sem tudtam fordulni, lázas ütemben végeztem munkámat. A kettő ott állott hátam mögött és ősparasztok nyugodt türelmével várt. Fajtájuk évezredek óta egyebet sem tett; ez a várakozás a leglényegesebb magyar lényeg volt: zsellérféle mindig várt valamire és mindig nyugodt türelemmel tudott várni...

S ettől kezdve igen hosszú ideig, minden héten kétszer: elsőbb rövid látogatás Fiala Ferencnél, aki mindig tudott nekik honoráriumos utalványt

adni, azután a hátam mögött a kis szobában: várni...

Gépírónőm, Mészáros Illy el is nevezte őket. Azóta sokat törtem a fejemet a kettő lényegének jobb szavakbafoglalásán, de mindig vissza kellett kanyarodnom Mészáros Illy szavaihoz: *„a Kálmánka, a szerény mezei pacsirta“* és a *„Sinkáék gyeröke, az embör...“* S mert ez a pár szó hűen adta mindkettőben a költőt, az embert, a gondolkodó agyat és az érző szívet, hát sohase jutott eszembe firtatni: miért is olyan nyomorult hát sorsuk? Mert hisz ha embert csak így lehet hűen rajzolni, hát akkor csak nyomor lehetett sorsa még akkor is, ha nem váró paraszt, hanem vágyódó, lázbanhaldokló magyarka volt is...

Lapzárta után rendszerint én beszéltem: a kettö hallgatott. Évszázadok hallgattak bennük és ritka szavuknál szinte a *Rilke-szonett* jutott eszembe mindig:

S ritka szavukkal
csak sírirat a mondat és ritka a szó bennük
sohasem képzelt sorsra, a partrasodortra,
a jöttre-maradtra; a meg nem okoltra;
kiméletlen vak sor: rájuk hullott semmi.

S így minden, amit sorsuk látott-láthatott;
rájuk vonatkozót; jót sohse hozhatott:
a vak magányt csak növelő vak semmi...

S így, ha ez a kettő megállott szerkesztőségi szobámban a hátam mögött, mindig pátfalvai vén vak Gera malacára kellett gondolnom. Ez a malac megdöglött süldő korában, mert a vén vak Gera sohasem találta a korpás zsákot s így csak vizzel etette malacát... Mint a magyar fajta a *Halotti beszédtől* kezdve a *Névtelen* óta József Attiláig, Sinka Pistáig, Sértő Kálmánig csak vizzel etette a kádenciák embereit: a költőféléit... Pár ügyes, közepes tehetség eljutott ugyan saját pálmaházáig, de az igaziak, a lánggalégők, a könyöknélküliek, a hivő lelkek csak eresz alatt ha állhattak és a számukra még a forró nyárban is zimankós eső ellen nem tudta már őket ősi szűrjük sem védeni, szakadt, rongyos volt már az is...

Egyszer kicsaltam a kettőt szívem birodalmába: Pécelre. Onnan pedig kigyalogoltunk a község melletti tót parasztok telepére: Locsod-pusztára. Útközben három kétfogatos porzott el mellettünk, mindegyik bakján egy-egy leány: a környék három földbirtokosának három büszke, gyönyörűen

szép leánya. Az útonhaladók udvarias köszöntésére éppencsak fejüket bólintották... Mi hárman pedig csak egyre gondoltunk: egyet a három közül, ha egyikünk megkapna, mindhármunk minden gondja megoldódhatna... Gondolkodásunk eredményét a fekete bojtár szorította szavakba: *„Büszke leánynak a szoknyája is büszke...“* Mire Sértő Kálmán rákontrázott: *„Jómódú szoknyának holtig gond az ára...“* Persze, egyikük sem így mondta, szoknya helyett mindkettő egy őszinte szóval a női test leglényegesebbjét hallatta... Magam pedig szintén erre gondoltam: ha igen, akkor nem uralkodnánk a kimondhatatlan fölött, mert mi csak ezerévek óta szokott rabszolgái lennénk ennek is... Azután Locsod-puszta.

A péceli temetőből a falut látni nem lehetett. Csak éppen a Ráday, a Fáy kastélyok felsőbb emeleteit, kupoláját... Hátunk mögül pedig odáig csak a Baky-kúria kutyáinak ugatása hallatszott... A temetőben újgazdagok márványsíremlékei, szépen gondozott kis kert valamennyi pár négyzetméteren... Szemere Bertalan sírja azonban éppenúgy elhagyatott, virágnélküli, mohával benőtt, mint Fáy Andrásé... Körülöttük kis parasztok elfelejtett korhadt fakeresztjei. Hárman mégis Szemere Bertalan sírjához ültünk, jómagam Dunacigarettára, Sinka pedig kis pipájára gyujtva. A Kálmánka nem gyujtott semmire: ehhez minden pénze mellett már egészsége is hibádzott...

Sértő Kálmánka: *„Ady roppant nagy költő volt, de mögötte mindig valami óriás idegent érzek. Játssza a forradalmárt, parasztnépek kaszájáról ír, de a parasztot mégsem ismeri. Nékünk még mindig várnunk kell az új Adyra...“* Sinka Pista pedig: *„Ady mint költő, talán a legnagyobb, József Attila Medvetáncában azonban az ember növekszik óriásra. Így még akkor is mögötte állok, ha ellentétes politikát is követ.“* Ezekre a Sinka szavakra majd hanyatt vágódtam. Tudtam ugyan, hogy József Attila Sinka Pistát nagyra értékelte és két cikkében keményen kiállott Erdélyi József, Sinka Pista mellett Illyés Gyulával, Sárközi Györggyel, Babits Mihállyal szemben. Megvallom őszintén: addig legfeljebb Petőfiről, Adyról vitáztunk. Úgy gondoltam: a két iskolázatlan parasztfiú Adyt és az utánakövetkezőket nem ismerheti. S ott a péceli temetőben derült ki, hogy csaknem jobban ismerik a modern magyarokat, akár jómagam... Véleményünk költők értékelésében sokban nem egyezett. De különösen Sinka Pista itéletei a modern magyar költőkről plasztikus mondatok voltak: *„Szabó Lőrinc nagy költő lehetett volna, ha nőtlen marad. Így az Est-lapok szelleme minden nagyságot kiölt belőle...“ „Babits Mihály nem más, mint csak egy rosszindulatú élősdi...“* Így kerültünk hárman ott a péceli temetőben egymáshoz nagyon közel.

Aztán Berlinbe kerültem. Ott találkoztam egy magyarral: Szelényi

Ferenc követségi altiszttel, akinek minden Sértő Kálmán és Sinka-kötete megvolt. S aki ugyanazon a véleményen volt, mint Fiala Ferenc és jómagam: Ha Sértő Kálmánka tehetségét tényleg kifejthette volna, lehetett volna a második Petőfi Sándor, a magyarság új költője...

S nekem ez még ma is, amikor csak alig-alig hallani valamit szegény Kálmánkáról, s amikor a távlat már tisztábbá tehette a látást: sziklaszilárd meggyőződésem! Így el lehet képzelni megdöbbenésemet, amikor 1941 telén Fiala Ferenc szívreható, megrázó felhívását olvastam: *„Magyarok! Adjatok pénzt Sértő Kálmán megmentésére... Nagy beteg, szanatóriumba kell mennie és nincs pénz reá...“* Szegény Kálmánka így eljutott gyógykezelésre Erdélybe, ahol minden igyekezet ellenére rövidesen meghalt. Mielőtt tehetségét kifejleszthette volna...

(Hídfő Könyvtár, 1970 május)

A Nyilaskeresztes Párt őszinte gyásszal, de Népünk feltámadásába vetett töretlen hittel tudatja Pártunk és Mozgalmunk minden tagjával, hogy igaz, jó testvérünk

SÉRTŐ KÁLMÁN

a magyar nép és magyar föld költője

hittel, küzdelmekkel és szenvedésekkel telt életének 30-ik évében, Gyalu községben, 1941 június hó 15-én elhúnyt.

Nyilaskeresztes költő-testvérünket a református egyház szertartása szerint 1941 évi június hó 21-én, szombaton délután 5 órakor Budapesten, a Kerepesi temetőben adjuk vissza annak a magyar földnek, amelyből vétetett, élt és harcolt.

Budapest, 1941 június hó 15-én.

Testvérek: Kitartás!

Fájna itt meghalni.

Be sokat szenvedtem ~~nyáron~~ tavaszjötte óta,
Krákogtam, nyögtem és könnyezve hörögtem,
Kísérőgőzös sóhajtásaimért imádkoztam!
Hallgasson meg az Úr, ki tőlünk fölöttem.
Adja vissza nélkülem ~~szegény~~ elvitt egészségem,
Amely a regényesebb gazdag vagyont érő
Semmiféle választ nem kaptam az égből,
Abból tudtam meg, hogy a válasz kitérő.
Pesti barátaim beküldtek kastélyba,
Havasok alá az oláh határszélre
Hogy jól felöltözve bírjam rá magamat
Jó levegőre és sok-sok heverésre.
Rossz helyre küldtetek Pesti jó barátok
Ez már mint részletekbe vártam a pénzre,
Vittetek ~~be~~ volna ki a fényből gyümölcsösbe
Tündérországában kiskedves Kecskemétre.
Itt nem terem más, mint mezei disznótök
A nap még pénzért se mutogatja magát,
~~[illegible]~~
Ha ingyen elő jön, akkor meg alkonyul,
Borzasan tükrözik ránk a sötét éjszakát.
Megcsillan a villám, rotyog az égdörgés;
Nagy jegecek pottyognak kopogó cserépre,
~~[illegible] virágokra~~
Mámoros sírva nézek a letört virágokra
S ápolva merően megvert vérszegény vetésre.
Esik éjjel-nappal csupán addig áll el,
Míg a két egyetérez kiesöpörgi megint!
Ujra kezdi ~~mégint~~ az átkozott ~~eső~~ vihar
~~Sorápsz kopogva~~ A halálmuzsikus
fekete éjszakát.

~~[illegible]~~ Majdnem minden ember lógatja a bajszát,
Magyarok regények és bocskorban járnak,
Mosdatlanok és a jó Isten tudja csak
Mikor látják színét egy olcsó ruhának.
Szépség is van azért itt a csúnyaságban:
~~Bivaly [illegible]~~ Csengős bivalyoknak gyöpre kihajtása,
S jóllakottságuknak kolompszóra hajló
Komótos, együgyű hazaballagása.
Száznál több versengő zenél a nyakukban
Annak a hangjára ~~ébrednek álmosak~~ álmosul az ember
S föl ébred, ha egy lábon henceg a kakas
Hirdeti, hogy meg jött a harmatos reggel.
Fájna itt meghalni, mégis nagyon ~~nagyon fájna~~ nekem,
Visszakívánkozom az én szűk hazámba,
Kék eges, csillagos, arany napsugaras,
Fehér pincesoros boros Baranyába.
Bort én már nem iszom, akkor se kellene
~~Ha~~ Ha nagy csoda által egészséges lennék
Testemnek roncsával elhagyott falumnak
Fekete földjébe lerogyni szeretnék.
Vigyjetek, vonjatok, öleljetek vissza,
Zokogva megáldott szerető barátok
Szeretnék a mezőn csendesen feküdni,
Mások az ottani mezei virágok.
Melegít, csókolgat, injekcióz a nap,
Itt meg nyomorultnak majdnem meg kell fagynom
Ne hagyjatok engem mentőangyalaim,
A hideg pokolban sem élni, se halni...

Erdély. Gyalu. 1941 VI 12

Gellért Vilmos:

JÁR A MALMUNK

Sértő Kálmán emlékére

Nagy fekete kendőt rakunk
Mindennap az égre,-
Sírkövekkel jár a malmunk,
Sohasem lesz vége.

Minden perc egy fáradt magyart,
úgy leránt a mélybe,
Hogy a könnyünk szánkba szalad,
S fáj a pap beszéde:

- Adjon néki nagy nyugalmat
A MEGVÁLTÓ ISTEN,-
...Hogyan halt meg, miért halt meg,
Arról egy szó sincsen...

Tűz lángol a sírok mélyén,
Vád a lángolása,
Ki itt hal meg, önmagának
Tépett Messiása.

(Pesti Ujság, 1941 június 17)

Sértő Kálmán temetése.
Elől megy a „Sánta Gizi“, mellette Fiala Ferenc.

SZELLEMI VÉGVÁR

1997